

Міністерство освіти і науки України
Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова
Наукова бібліотека

ДРАГОМАНОВ-ФІЛОЛОГ

*Каталог виставки до 185-річчя
від дня народження
Михайла Петровича Драгоманова*

Київ
Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова
2016

УДК 81: 94(477) (092) : 012Драгоманов
ББК 81.2р-3:63.3(4Укр) +91.28
Д72

*Рекомендовано до друку рішенням Вченої ради
Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова
(протокол № 17 від 13 травня 2016 року)*

Науковий редактор – *Ю. І. Левченко, канд. істор. наук.*
Упорядники: *Н. І. Тарасова, О. Л. Хархун*
Автор вступної статті – *В. Ф. Погребенник, док. філол. наук*

Д 72 Драгоманов – філолог : каталог виставки до 185-річчя від дня народження М. П. Драгоманова / Мін-во освіти і науки України ; Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова ; Наукова бібліотека ; упоряд. бібліогр. показчика : Н. І. Тарасова, О. Л. Хархун. – Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2016. – 81 с., портрети. – До 185-річчя від дня народження М. П. Драгоманова.

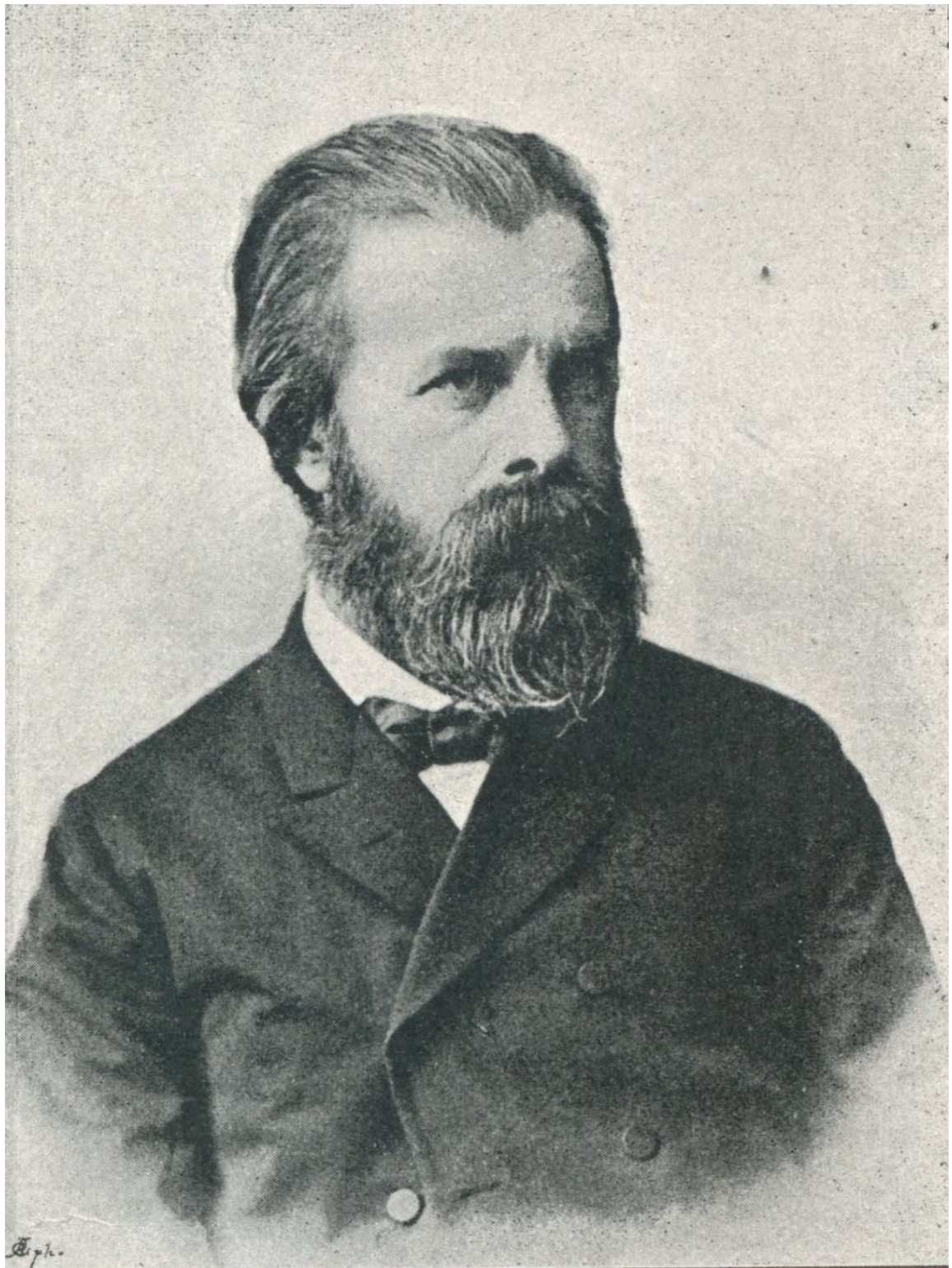
Матеріали зібрано до 185-річчя від дня народження Михайла Петровича Драгоманова. Показчик містить перелік праць М. П. Драгоманова з літературознавства, мовознавства, фольклористики, інших питань філологічних наук, а також коментуючі матеріали та іменний показчик.

В роботі використані матеріали бібліографічних показчиків "Спис праць М. Драгоманова", укладений М. Павликом, "М. П. Драгоманов і Галичина" (укл. М. Гордій, Г. Домбровська, Т. Романченко), "М. П. Драгоманов: 1861–2011 рр. (укл. М. О. Мороз, В. А. Короткий, І. І. Тищенко та ін.), каталогів і картотек Наукової бібліотеки, інші інформаційні та бібліографічні ресурси країни, а також дослідження вчених університету, матеріали, надруковані у виданнях Драгоманівських читань і наукових часописів та збірників університету.

УДК 81: 94(477) (092) : 012Драгоманов
ББК 81.2р-3:63.3(4Укр) +91.28

ISBN 978-966-660-492-0

© НПУ імені М. П. Драгоманова, 2016
© Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2016

M. Sparrowman

МИХАЙЛО ДРАГОМАНОВ ЯК ЛІТЕРАТУРОЗНАВЕЦЬ

У науковій спадщині М. Драгоманова-полігістора власне – окреме – місце посідають література та фольклор. Красна словесність, зокрема народу, виступає у працях ученого автентичною посвідкою про давні й нові часи, реальні конфлікти. Так, ще рання, адресована простолюду, “метеликова” студія “Про українських козаків, татар і турків” має за джерело історичного екскурсу в добу татарського лихоліття України свідчення національного фольклору – історичні пісні, кобзарські думи “турецького” циклу, чумацький мелос.

Словесність, як уснопоетична, так і “книжна”, повсякчас виконувала роль присутньої компоненти у культурологічних виступах М. Драгоманова. Наприклад, в “Антракті з історії українофільства (1863–1872)” долю книжок “Сопілка” П. Чубинського, видання “Байок” Л. Глібова й часопису “Основа”, цієї трибуни кращих сил тодішнього письменства, М. Драгоманов із належними підставами пов’язав із особливостями розвою культури, “українофільського духу в Росії”, з “виговою книжок для народної освіти”. В “Антракті...” сформульована думка про визначальну роль „родовитих українців” від св. Димитрія Ростовського до М. Гоголя у розвиток слов’янської культури.

Для Драгоманова-літературознавця в усі періоди його науково-творчої діяльності ключовою була ідея зближення культури й письменства з “простонародною мовою”, набуття ними виразного демократичного духу. Автор докладно описав факти тиску: заборони українських релігійних книг Синодом, цензурні утиски (викреслення приказок із букваря М. Максимовича). У результаті “валуєвської задержки” не дозволялися українська література “домова” і “простонародна”, натомість, обурено констатував М. Драгоманов, нісенітниця на зразок драми “Ятрівка” О. Цися спокійно друкувалися,

“щоби тратити гроші і викликувати сміх недоброжелателів української словесності”. Автор на противагу цьому обстоював видання таких книжок, які “просто несли б у народ луччі ідеї нашого віку”. Автономний мислитель відважно обстоював передові позиції: лише політична свобода в Росії внеможливі нечувані в Європі “турецькі порядки” і факти, як заборона “друку не тільки книг українською мовою, а й текстів до нот і навіть виконання українських пісень у концертах”.

На противагу цьому в контексті обговорення шляхів узаємозбагачення культур автор привітав рідномовну інтерпретацію І. Нечуя-Левицьким оповідання М. Салтикова-Щедріна, а М. Старицьким – творів М. Некрасова, українські переклади з М. Островського і Г. Успенського. Захищаючи українську культуру в полеміці з журналістом Алексеевим, М. Драгоманов відкинув централізаторську негацію Т. Шевченка й усієї “непотрібної” української літератури В. Белінського та захистив природність української мови у перекладах Байрона, Шеллі, Шекспіра, навіть Геккеля і Ланге.

Об’єктивне зіставлення Драгоманова, що розвинув порівняльний метод у філологічній науці, художніх концептів О. Пушкіна і Т. Шевченка. Адже він не оспівував царських воєначальників, а, навпаки, зумів по-людськи поставитись і до “диких черкесів” (“Кавказ”), і до “жидівки” (У Вільно, городі преславнім). На підмурівку таких оцінок і поглядів поступово виріс новаторський Драгомановський проект європеїзаційного оновлення української літератури і всієї культури, розбудови контактів між роз’єднаними тоді, проте інтегральними частинами України, а також прямих стосунків її громади “з європейською наукою, письменством і політикою”. Цій європеїзації засобами “естетичних ідей передових народів Європи” Драгоманов надавав величезного значення. Метою ж цього є надання “живого характеру” культурі й письменству, який літературознавець спостеріг і привітав у післяшевченківській літературі у творчості Марка Вовчка і Юрія Федьковича, І. Нечуя-Левицького, Панаса Мирного й Івана Франка.

У цьому контексті варті уваги також міркування М. Драгоманова про націоналізацію “централізмів” – зокрема, Біблії, “Повісті про Олександра Великого”, що, як припустив Драгоманов-міграціоніст, із Єгипту вийшовши, обійшла всі мови Передньої Азії й Європи,

індійської збірки “Панчатантра”, що стала своєю для персів, сирійців і арабів, збагатила коло тем і мотивів українського письменства. Важливо, що М. Драгоманов визнавав українське „право на рівну з російською літературою”, наводив факти історичного “обукраїнення” російської культури, коли “містерії київської композиції грали семінаристи навіть у Сибіру”, а Шевченків “Сон” і “Кавказ” усі читали ще у списках. Змінити ж ситуацію з заборонами, які тиснуть українську культуру з часів Петра І, Валуєвського циркуляру й Емського указу, вважав учений, можна тільки у протидії державно-національному централізму Росії та на засадах упровадження конституціоналізму, політичної вільності в країні, українського шкільництва.

Рецензуючи книжку І. Прижова про Україну, М. Драгоманов цілком справедливо підкреслив необхідність доповнити її висвітленням малознаного культурного і літературного руху у південно-західній Русі доунійного періоду з центрами у Вільно, Острозі та Львові. Обговорюючи початок книгодрукування в Україні, рецензент виявив симпатії, що симптоматично, до православно-реформаційних тенденцій “Апокризису” Х. Філалета, але не привітав антивільнодумний благочестивий консерватизм І. Вишенського, проектуючи ці процеси на матрицю відповідних явищ Західної Європи.

Драгоманівський виступ у рамках літературної дискусії 1870-х рр. в Україні, стаття “Література російська, великоруська, українська і галицька” (опубл. 1873–1874) актуальна й сьогодні. Головним законом естетичної практики М. Драгоманов визнавав гасло „все те гарно, що живою мовою про живе діло говорить” (при цьому він, зауважимо, все ж дещо недооцінив вагу і значення мистецьких транспозицій і алюзій, позачасових універсалій тощо митців, на чому й засновано, наприклад, драматургію його сестріниці Лесі Українки, – своєрідного корективу до вищенаведеного твердження. Література для нього – те безцінне джерело, озивається мовна душа жодного народу. Історичний екскурс автора й у цій статті віддає пальму літературної першості Україні, виокремив “долі малорусів” у розвої російської культури слова. Руйнівник прищеплюваного міфу про українську меншевартість, М. Драгоманов назвав Дмитрія Ростовського “первим у Московщині живим писателем з духовних”; Ф. Прокоповича “першим там же світським оратором і публіцистом з духовних”;

П. Богдановича назвав автором першої у Росії популярної повісті; М. Гнедича першим “правдивим класицистом”; українця за походженням М. Гоголя “батьком реалізму і живої народності у літературі російській”, а М. Костомарова – письменником, у якому “небувалим для Росії робом” постав водночас учений, публіцист, артист, патріот, космополіт і федераліст. Лише незнайомість європейців зі слов’янськими мовами, на його думку, завадила Костомарову й іншим світочам України ввійти у світовий пантеон. “Гарячі думи” і “біблейсько-революційний містицизм” Т. Шевченка, П. Куліша й інших стали для М. Драгоманова доказом того, що й російські та українські традиції “можуть жити обік з луччими ідеями віку нашого”. Тож значення доробку “культурника” й полігістора переоцінити важко, адже цей мислитель-профета випередив епоху, розбив, за Франком, “невіжости границі”, поглибив культурологічну парадигму європейської науки.

Михайло Драгоманов еволюціонував від світового полікультурництва до принципового україноцентризму, бо завше був палким прихильником “розвиття народного українського почуття і народної української літератури” на всіх теренах силоміць роз’єднаної батьківщини, культурного єднання Наддніпрянщини та західноукраїнських земель, у відродженні яких значну роль відіграли культурні діячі зі сходу України. У цьому зв’язку вельми симптоматична рецепція національного письменства, зокрема постаті й творчої діяльності “буковинського Кобзаря”. Драгоманов уважав Ю. Федьковича найталановитішим і найбільш живим із усіх “писателів галицьких”, відданим українському наряду та благородній справі народної освіти, розумового розвитку читачів.

Однією з центральних літературознавчих публікацій М. Драгоманова є розвідка “Шевченко, українофіли й соціалізм”. Ця “многоцінна” (І. Франко) студія многоцінна методологічно: доти ніхто не осмислив докладніше, що таке справді Кобзар “сам по собі й у свій час”. Усі дивилися на нього “абсолютно”, а слід було – “об’єктивно й історично”, на “грунті тієї громади, в якій він виріс і працював”. Іпостасі Шевченка-народного “біблійця” М. Драгоманов віддав перевагу, а “пізній” поет, сіяч “ясних іскор вільнодумства”, почав, на думку вченого, вириватись уже й за межі християнства. У баченні М. Драгоманова Т. Шевченко, республіканець і демократ, речник козацького сепаратизму, найдалі пішов у думках про

національну “волю держави і громади”, “своєї породи й країни”. Об’єктивно М. Драгоманов не добачив у писаннях Шевченка соціалізму чи якогось “інтернаціоналізму”, більшого ніж українське слов’янофільство. Зате як постійну їх домінанту виокремив любов до простолюдів і рідної України, ненависть до неволі.

Літературознавець побачив “батька Тараса” найперше “гарячим чоловіком”, найбільш гарячим і революційним думками серед усіх кирило-мефодіївських “братчиків”, таким, що мав велику силу впливу. Тим вище треба ставити особу Шевченка, який був “і душа-чоловік, і великий розум, і глибоко громадський чоловік”, що він не мав змоги послуговуватися плодами “нової європейської науки”. Так, докладно аргументуючи свої переконання, зокрема за допомогою біографічного й психологічного методів, врахування суспільного контексту, М. Драгоманов здобув результат, який пролив світло на суперечливі версії шевченкознавців і не применшив значення Кобзаря.

Розвідкою “По вопросу о малороссийской литературе” Драгоманов виступив на захист української мови та можливості вільно творити нею у Росії. Адже цей головний субстрат літератури – не провінційне наріччя, а багата мова, з давньою культурною і літературною традицією, яку в нові часи примножили І. Котляревський і Г. Квітка, а за ними Т. Шевченко, твори якого швидко розкуповували навіть за спекулятивно дорогою ціною селяни і шанували їх, мов святиню.

У женевському вигнанні М. Драгоманов розгорнув продуману акцію ознайомлення Європи з варварськими заборонами самодержавства як характерними виявами внутрішньої політики імперії, що перекривала “культурний кисень” усім “іногородцям”. Обурливий факт майже цілковитої заборони української літератури він розцінив як планований і ведений намір лінгвоциду батьківщини. Поскілки ж Емський указ не публікувався, а був таємною інструкцією царя, Драгоманов навів текст указу спершу в статті з “Російська нівеляційна політика” у віденському часописі “Neue Freie Presse” (1876), а потім опублікував у Львові та у Женеві французькою мовою доповідь „Література українська, проscribeвана урядом російським”. Вона призначалася для виголошення на Міжнародному літературному конгресі 1878 р. у Парижі. Зібрання мало змогу почути “справоздання” М. Драгоманова у стислому викладі віце-президента

з'їзду І. Тургенєва та прочитати її, депоновану, в протоколах. Тож завдяки українському вченому європейські інтелектуали й митці змогли почути правду про “брутальні антицивілізаторські” переслідування й заборони царизмом української культури. Так М. Драгоманов обстоював права бездержавної нації у центрі Європи на безперешкодний розвиток своєї мови, культури, літератури. Гідною відповіддю всім заборонам М. Драгоманов бачив реалізацію проекту перекладу українською мовою творів найбільших митців світу. Такі переклади, як Франків “Фауста”, доводять, що ця мова не поступається багатством жодній із літературних мов слов'янства, спроможна передати глибину філософських думок і “живописати високохудожні образи. Це не мова простонароддя тільки, як стверджували, а мова цілої нації, політичне майбутнє котрої попереду, але чие місце на право самостійного розвитку в ряді цивілізованих народів уже завойоване і не може бути зайнято ніким іншим”.

В останній – софійський – період діяльності М. Драгоманов поступово еволюціонував до ідей індепендентизму й суверенізації України, визнання української незалежності. Проте думку про необхідність побудови суверенної української держави вчений висловив ще у виданій у 1881 р. у Женеві фольклористичній праці “Нові українські пісні про громадські справи”. Сприймав учений і національну ідею. Зокрема, як культурну – ту, що дозволяє досягти самоідентифікації, а з нею просвіти, розвою й свободи, щоби звільнити нашу “рідну ниву” від усього на ній „мертвого і гнилого”. Так, у вищеназваній праці Драгоманов висловив гіркий жаль: через чужі держави й школи наші освічені люди перестали бути українцями й стали поляками, “венгерцями, москалями, волохами” (румунами) тощо. Таке зречення всього свого, твердо вірив він, – зовсім не на користь космополітичного вселюдства, а тільки на благо чужих держав, це справжня хвороба – “болість і навіть дурниця”. Тим-то першочерговим завданням для освічених людей він визнав крайню потребу думати, говорити й писати рідною мовою, працювати на свій народ та поривати його на змагання за встановлення на власній землі “вільних державних, громадських й господарських порядків й вільної наукової освіти”. Такі вболівання за Україну та рідний народ “і сьогодні пропікають свідомість актуальними оцінками стану співпраці інтелігенції з народом та особливо гострою на сучасному етапі проблемою “влада і народ”.

Твори Михайла Петровича ДРАГОМАНОВА

1. Австро-руські спомини (1867-1877) // Драгоманов М. П. Літературно-публіцистичні праці : у 2-х тт. / редкол. : О. І. Дей [та ін.]. – Київ : Наук. думка, 1970. – Т. 2. – С. 151-288.
2. Австро-руські спомини (1867-1877) // Михайло Драгоманов: автожиттєпис / укл., вступ. ст. та добір ілюстр. : І. С. Гриценко, В. А. Короткий, М. В. Томенко. – Київ : Либідь, 2009. – С. 131-314.
3. [“Австро-руські спомини”, уривки] Wspomnienia M. Dragomanowa. I-III // Kurjer Lwowski. – 1890. – 143, 24 maja. – S. 1-2; № 144, 25 maja. – S. 2; № 148, 30 maja. – S. 3-4.
4. Автобиографическая заметка ; добавление к автобиографической заметке, писанное для г. Leon Sichler в начале февраля 1889 г. // Драгоманов М. П. Літературно-публіцистичні праці : у 2-х тт. / редкол. : О. І. Дей [та ін.]. – Київ : Наук. думка, 1970. – Т. 1. – С. 39-79.
5. Автобіографічна замітка М. Драгоманова [1883 р., березень 22 (3 квітня)] // Літературно-публіцистичні праці : у двох томах / редкол. : О. І. Дей, О. Є. Засенко (голова), О. Я. Лисенко. – Київ : Наук. думка, 1970. – Т. 1. – С. 39-68.
6. Автобіографічна замітка : дод. до “Автобіографічної замітки” // Михайло Драгоманов: автожиттєпис / уклад., вступ. ст. та добір ілюстр. : І. С. Гриценко, В. А. Короткий, М. В. Томенко. – Київ : Либідь, 2009. – С. 77-130.
7. Автобіографія // Самі про себе : автобіографії видатних українців ХІХ ст. / ред. Ю. Луцький ; УВАН в США. – Нью-Йорк, 1989. – С. 115-145.

-
8. Автобіографія М. Драгоманова // Былое. – 1906. – № 6. – С. 182-213. – [Перша частина автобіографії, написана у 1883 р., продовження написане у 1889 р.].
 9. Автобіографія М. П. Драгоманова. 1841–1889 // Михайло Петрович Драгоманов. 1841–1895. Єго юбилей, смерть, автобіографія і спис творів. Зладив і видав М. Павлик. – Львів, 1896. – С. 327-379. – [У кінці дата: Женева, 22 марта 1883]. – Фонд НБ НПУ.
 10. Андрашіада [текст опери] // Музей діячів науки та мистецтва України: збірник. – Київ, 1930. – Т. 1: Присвячений Миколі Лисенкові. – С. 92-116. – [Текст написан М. П. Старицьким та М. П. Драгомановим у 1866–1867 рр., музика М. В. Лисенка. Сатирична опера спрямована проти тодішнього директора І Київської гімназії О. Андріяшева].
 11. Архів Михайла Драгоманова. Т. 1: Листування Київської старої громади з М. П. Драгомановим (1870–1895 рр.). – Варшава, 1938. – 442 с. – [Листування М. П. Драгоманова з В. Б. і В. І. Антоновичами, П. І. і В. С. Житецькими, В. Л. Беренштамом, О. Ф. Кістяківським, Т. Г. Лебединцевим, М. В. Лисенко, О. І. Лоначевським-Петруняком, М. Старицькими, Є. К. Тригубовим, Ю. Ю. Цвітківським та ін.].
 12. Anthologie des litteratures europeennes du Xle au XXe siecle. – Paris: Hachette, 1995. – 702 с.
 13. Apologie des Saint Maixentais // Melusine. – 1886. – Надрук. у рубриці “Paralleles et comparaisons”.
 14. Apologie des Saint Maixentais // Розвідки Михайла Драгоманова про українську народню словесність і письменство. – Львів: Накладом Наук. товариства імені Шевченка, 1899. – Т. 3. – С. 98-100.
 15. Байка Богдана Хмельницького: етнографічна студія Михайла Драгоманова // Вибрані твори українських письменників. [Т.] 2/3. – Львів: Вид. Антона Крушельницького, власність д-ра Івана Франка, 1912. – С. 3-31.

-
16. Байка Богдана Хмельницького : (етнографічна студія) // Пам'яті Михайла Драгоманова. 1895-1920 : збірник. - Харків : Всеукр. державне видавництво, 1920. - С. 57-82.
 17. Байки Ляфонтена та східні оповідання (1884 р.) // Розвідки Михайла Драгоманова про українську народню словесність і письменство : [в 4-х т.]. - Львів : Накладом Наук. т-ва імені Т. Шевченка, 1906. - Т. 3. - С. 98.
 18. Une fable de la Fontaine et les Contes Orientaux (Байки Ляфонтена та східні оповідання) // Melusine. - 1885. - N 24. - 5 dec.
 19. Бакунин М. А. Письма М. А. Бакунина к А. И. Герцену и Н. П. Огареву с биограф. введением и объяснениями М. Драгоманова. - СПб., 1905. - 456 с. - [Критико-биографический очерк, С. 3-107].
 20. Басня Богдана Хмельницького // Северный вестник. - 1886. - № 3. - С. 51-72.
 21. Басня Богдана Хмельницького // Розвідки Михайла Драгоманова про українську народню словесність і письменство. - Львів : Накладом Наук. товариства імені Шевченка, 1899. - Т. 2. - С. 1-24. - Поправка : Т. 3. - С. 358.
 22. Белетристика в "Зорі" // Народ. - 1893. - № 21, 1 листоп. - С. 268. - [Підп. : М. Др. - Оцінка творів : Нечуй-Левицький І. "Поміж ворогами"; Коцюбинський М. "Ціпов'яз"].
 23. Белетристика в "Зорі" // Драгоманов М. П. Літературно-публіцистичні праці : у 2-х т. / редкол. : О. І. Дей [та ін.]. - Київ : Наук. думка, 1970. - Т. 2. - С. 433.
 24. Біда // Житє і слово. - 1895. - Т. 4. - Кн. 4. - С. 27-31. - [Доповнення на С. 30, 31 І. Франка. - Підп.: І.Ф.].
 25. Болгарське оповідання про св. Павла Кесарійського / М. Драгоманов // Розвідки Михайла Драгоманова про українську народню словесність і письменство - Т. IV / М. Драгоманов ; зладив М. Павлик // Збірник філологічної секції Наукового товариства імені Шевченка. - Львів : Друкарня НТШ, 1907. - Т. X. - С. 118-120.

-
26. Болгарський щоденник М. П. Драгоманова : (з передмовою І. Романченка ; підгот. до друку і прим. П. К. Атанасова) // Жовтень. – 1965. – № 6. – С. 125-136.
27. Буддйські початки “слова” Le Dit de Pempereur Constant і їх риси у слов’янському фольклорі // Розвідки Михайла Драгоманова про українську народню словесність і письменство. – Львів : Накладом Наук. т-ва імені Т. Шевченка, 1906. – Т. 3. – С. 184-192.
28. Бурлак // Буковина. – Чернівці, 1890. – № 12.
29. В справі відносин українців до російської літератури : (листи до редакції “Зорі”) // Зоря. – 1889. – № 8. – С. 143-144 ; № 9. – С. 158-159; № 10. – С. 174-175 ; № 11. – С. 191-192.
30. В справі розвитку української літератури : відповідь д. Вартовому [Б. Гринченку] // Буковина. – 1893. – № 20 (14 трав.) ; № 21 (21 трав.) ; № 22 (28 трав.) ; № 24 (11 черв.).
31. Веселка на Україні (1884 р.) // Розвідки Михайла Драгоманова про українську народню словесність і письменство : [в 4-х т.]. – Львів : Накладом Наук. т-ва імені Т. Шевченка, 1906. – Т. 3. – С. 97.
32. Вибрані листи [до М. Бучинського, В. Навроцького, П. Лаврова, І. Франка, до “Старої громади”, до Ю. Яворського, Ом. Огоновського] // Драгоманов М. П. Літературно-публіцистичні праці : у 2-х тт. / редкол. : О. І. Дей [та ін.]. – Київ : Наук. думка, 1970. – Т. 2. – С. 445-554.
33. Вибрані праці : у 3 т., 4 кн. – Т. 2. Фольклористика. Літературознавство / М. П. Драгоманов. – Київ : Знання України, 2007. – 439 с. – Фонд НБ НПУ.
34. Вибрані праці : у 3 т., 4 кн. – Т. 3. Літературознавство / М. П. Драгоманов. – Київ : Знання України, 2007. – 299 с.
35. Виїмки з літератури українсько-руської ХІХ віку : для висших клас середніх шкіл уложив Олександр Барвінський. Ч. П. – 2-ге вид., доповнене і перероблене. 1893 // Народ. – 1894. – № 9. – С. 127-134.

-
36. Виклад виступу М. П. Драгоманова з приводу “Исторических песен малорусского народа” та “Чумацких народных песен” І. Я. Рудченка // Киевський Телеграф. – 1874. – №№ 101, 104.
37. Відгук лицарської поезії в руських народних піснях : Пісні про “Королевича”: посвячується А. Н. Пипіну // Розвідки Михайла Драгоманова про українську народню словесність і письменство. – Львів : Накладом Наук. тов. імені Шевченка, 1899. – Т. 1. – С. 66-87.
38. Відповідь // Драгоманов М. П. Літературно-публіцистичні праці : у 2-х тт. / редкол. : О. І. Дей [та ін.]. – Київ : Наук. думка, 1970. – Т. 2. – С. 436-441.
39. Відповідь Михайла Петровича Драгоманова на привітання з нагоди його літературно-наукової діяльності // Михайло Петрович Драгоманов. 1841–1895. Єго юбилей, смерть, автобіографія і спис творів. Зладив і видав М. Павлик. – Львів, 1896. – С. 105-112.
40. Відповідь М. П. Драгоманова на привіти європейських учених // Михайло Петрович Драгоманов. 1841–1895. Єго юбилей, смерть, автобіографія і спис творів. Зладив і видав М. Павлик. – Львів, 1896. – С. 130-131.
41. Відповідь Михайла Петровича Драгоманова // Народ. – 1895. – № 3-4. – С. 45-47. – [Відповідь на привітання з нагоди ювілею 30-річчя літературної, наукової і громадської діяльності, які відбулися у Львові в грудні 1894 р.].
42. Війна з пам’яттю про Шевченка // Світ (Львів). – 1882. – № 20/21, 25 верес. – С. 346.
43. Війна з пам’яттю про Шевченка // Вольное слово = La Parole Libre : двухнедельное издание. – Женева, 1882. – № 46, 1 окт. – С. 3-4.
44. Війна з пам’яттю про Шевченка // Драгоманов М. П. Літературно-публіцистичні праці : у 2-х тт. / редкол. : О. І. Дей [та ін.]. – Київ : Наук. думка, 1970. – Т. 2. – С. 146-147.

-
45. Вірші про громадські справи // Житє і слово. – 1894. – Т. 2. – Кн. 4. – С. 61-68; Кн. 5. – С. 205-224.
46. Вітчим // Житє і слово. – 1895. – Т. 4. – Кн. 4. – С. 23-25.
47. Вказівка на болгарське рукописне оповідання про Павла Кесарійського – Начова, та статтю Стояна Новаковича; болгарська народна пісня про Едіпа; українська пісня про св. Григорія та польська легенда про нього ж / М. Драгоманов // Розвідки Михайла Драгоманова про українську народну словесність і письменство – Т. IV / М. Драгоманов; зладив М. Павлик // Збірник філологічної секції Наукового товариства імені Шевченка. – Львів : Друкарня НТШ, 1907. – Т. X. – С. 125-132.
48. Война с памятью о Шевченко // Драгоманов М. Политические сочинения / под ред. И. М. Гревса и Б. А. Кистяковского. – Москва, 1908. – Т. 2. – С. 600-601
49. Воспоминание о знакомстве с И. С. Тургеневым // Письма К. Д. Кавелина и И. С. Тургенева к А. И. Герцену / К. Д. Кавелин, И. С. Тургенев ; с объяснит. примеч. [и предисл.] М. Драгоманова. – Женева, 1892. – С. 213-227.
50. Воспоминание о знакомстве с И. С. Тургеневым // Драгоманов М. П. Літературно-публіцистичні праці : у 2-х тт. / редкол. : О. І. Дей [та ін.]. – Київ : Наук. думка, 1970. – Т. 2. – С. 372-385.
51. Воспоминания о знакомстве с И. С. Тургеневым. – Казань : Центр типогр., 1906. – [2], 20 с.
52. 8-ий лист (останній) М. П. Драгоманова до Омеляна Огоновського // Житє і слово. – 1897. – Т. 6, кн. 5/6. – С. 398-400.
53. W redakciju “Przeglądu Społecznego” // Przeglądu Społeczny. – [Львів], 1887. – Rocz. 2. zesz. 5. – S. 447-448.
54. W redakciju “ Przeglądu Społecznego” // Драгоманов М. Листи до Ів. Франка і інших. 1887-1895. – Львів, 1908. – С. 89-90.

-
55. Wid wydawcia ; Uwahy // Marija maty Isusowa : wierszy Tarasa Szewczenka / Taras Szewczenko ; z uwahamy M. Dragomanowa. – Żenewa, 1882. – С. III-VII, 41-66.
56. Галицько-руська література після А. Н. Пипіна // Зоря. – 1880. – № 6-7, 9-10 ; 1881. – № 3-10.
57. Галицько-руське письменство (переднє слово до “Повістей” Осипа Федьковича). – Львів, 1876. – 38 с. – Фонд НБ НПУ ; [Федькович О. Повісті. – Київ, 1876. – С. I-LVI. – Огляд творів галицьких письменників Шашкевича, Федьковича та багатьох інших, аналізує мову письменників та сприйняття їх читачами].
58. Галицько-руське письменство // Драгоманов М. П. Вибрані праці : у 3 т. , 4 кн. т. 3. Літературознавство / М. П. Драгоманов. – Київ : Знання України, 2007. – С. 43-94.
59. Галицько-руське письменство // Драгоманов М. П. Літературно-публіцистичні праці : у 2-х тт. / М. П. Драгоманов ; редкол. : О. І. Дей [та ін.]. – Київ : Наук. думка, 1970. – Т. 1. – С. 309-348.
60. Генеалогічна таблиця варіантів історії Едіпа / М. Драгоманов // Розвідки Михайла Драгоманова про українську народну словесність і письменство – Т. IV / М. Драгоманов; зладив М. Павлик // Збірник філологічної секції Наукового товариства імені Шевченка. – Львів : Друкарня НТШ, 1907. – Т. X. – С. 117.
61. Гете и Шекспир в переводе на украинский язык // Вольное слово = La Parole Libre : еженедельное издание. – Женева, 1882. – № 31, 18 марта. – С. 10.
62. Гете и Шекспир в переводе на украинский язык // Драгоманов М. Политические сочинения / под ред. И. М. Гревса и Б. А. Кистяковского. – Москва, 1908. – Т. 2. – С. 599.
63. Гете и Шекспир в переводе на украинский язык // Драгоманов М. П. Літературно-публіцистичні праці : у 2-х тт. / редкол. : О. І. Дей [та ін.]. – Київ : Наук. думка, 1970. – Т. 2. – С. 145.

-
64. Гильфердинг о малорусах в славянстве и сербо-хорваты о малорусской поэзии // Драгоманов М. П. Літературно-публіцистичні праці : у 2-х тт. / редкол. : О. І. Дей [та ін.]. – Київ : Наук. думка, 1970. – Т. 1. – С. 483-490.
65. Громада : українська збірка, впорядкована Михайлом Драгомановим. – № 4. – Женева : печатня “Работника” й “Громади”, 1879. – 382 с. – М. П. Драгоманову належать : Добавка од впорядчика (Хиба російської й української печаті про мужицьке життя). – С. 34-36. Підп. : М. Драгоманов. – Примітка та “Уваги впорядчика” до праці : Вовк Ф. К. Т. Г. Шевченко і його думка про українське життя. – С. 37-95
66. Два малорусских “фабло” и их источники : почерк из истории общей сравнительной литературы) // Вестник Европы. – 1887. – Кн. 7. – С. 323-351. – [Подп.: КГ].
67. Два українські “фабльо” та їх жерела: нарис із історії загальної порівняльної літератури” // Розвідки Михайла Драгоманова про українську народню словесність і письменство. – Львів : Накладом Наук. т-ва імені Т. Шевченка, 1900. – Т. 2. – С. 66-94. – Поправки : Т. 3. – С. 358-359.
68. Два учителі : спомини М. Драгоманова // Народ. – 1894. – № 11-12, 1-15 червня. – С. 178-184 ; № 13-14, 1-15 липня. – С. 200-205; 1 серпня, № 15, 1 серп. – С. 227-234.
69. Два учителі : спомини. – Львів : Друк. Наук. т-ва ім. Шевченка, 1902. – 79 с. – (Літ.-наук. б-ка, сер. 2, № 27).
70. Два учителі // Драгоманов М. П. Літературно-публіцистичні праці : у 2-х тт. / редкол. : О. І. Дей [та ін.]. – Київ : Наук. думка, 1970. – Т. 2. – С. 575-604.
71. Двадцятип’ятилітні роковини смерті Т. Шевченка і галицькі народовці // Rurjer Lwoweki. – 1866. – № 62
72. Двадцятип’ятилітні роковини смерті Т. Шевченка і галицькі народовці // Praga. – 1866. – Ч. 3-4.

-
73. Двадцятип'ятилітні роковини смерті Т. Шевченка і галицькі народовці // Драгоманов М. П. Літературно-публіцистичні праці : у 2-х тт. / редкол. : О. І. Дей [та ін.]. – Київ : Наук. думка, 1970. – Т. 2. – С. 148-150.
74. Две южно-русские интермедии начала XVII в. // Киевская старина. – 1883. – Т. 7, кн. – 12. – С. 652-664. – [Подп. : сообщ. М. т-овъ. текст укр. мовою : Дві українські інтермедії початку XVII ст.].
75. Две южно-русские интермедии начала XVII в. // Драгоманов М. Розвідки Михайла Драгоманова про українську народню словесність і письменство. – Львів : Накладом Наук, товариства імені Шевченка, 1899. – Т. 1. – С. 174-184.
76. Дві студентські пісеньки з Києва 1863 р. // Житє і слово. – 1895. – Т. 3, кн. 3. – С. 348-350. – [Публікація двох пісень з вступом, підп.: М. Др.]
77. Дворянська жена // Житє і слово. – 1895. – Т. 3, кн. 2. – С. 268-272. – [Приміт. на 271 с підп. : І. Ф. Один варіант записав І. Франко, С. 272].
78. Де тонко, там рветься : з поводу замітки д. А. Хв-ка в 6 номері "Народа" // Народ. - 1893. - № 8, 22 квіт. - С 67-69 ; № 9, 8 трав. - С. 79-81.
79. Де тонко, там і рветься : з поводу замітки д. А. Хв-ка в 6 номері "Народу" // Твори : в 5 т. Т. 2: Художня проза. Літературознавство і критика / А. Ю. Кримський. – Київ, 1972. – С. 666-674.
80. Десять лет Киевской газеты (Киев. Телеграф) // Розвідки Михайла Драгоманова про українську народню словесність і письменство. – Львів : Накладом Наук. т-ва імені Т. Шевченка, 1906. – Т. 3. – С. 35.
81. Десять лет Киевской газеты (Киев. Телеграф) // СПб. ведомости. – 1874. – № 97, 10 (22) апр. – С. 1-2. – [Подп.: Автохтон К.]

-
82. Для починаючих фольклористів на Україні // Народ. – 1891. – № 15-16, 15 серп. – С. 228-229. – [У статті бібліографія праць з фольклористики, які рекомендуються для ознайомлення з дисципліною].
83. До історії арешту Шевченка в 1859 р.; II. Французький переклад “Катерини”; III. Поезії Шевченка в народних устах // Листочки до вінка на могилу Шевченка в ХХІХ роковини його смерті. – Львів, 1890. – С. 3-14, 20-23, 3-23. – [Дата: Женева 23 лютого 1889].
84. До конгресу літераторів [у Відні] // Дело. – 1881. – 12 верес., ч. 71. – С. 4.
85. До питання про сліди великоруського богатирського епоса на Україні // Розвідки Михайла Драгоманова про українську народню словесність і письменство. – Львів: Накладом Наук, товариства імені Шевченка, 1899. – Т. 1. – С. 88-94.
86. До оповідань про Шолудивого Буняка // Розвідки Михайла Драгоманова про українську народню словесність і письменство. – Львів: Накладом Наук. т-ва імені Т. Шевченка, 1900. – Т. 2. – С. 167-172.
87. До рецензії “Трудів” П. Чубинського й “Истории в жизнеописаниях” М. Костомарова (1873 р.) // Розвідки Михайла Драгоманова про українську народню словесність і письменство: [в 4-х т.]. – Львів: Накладом Наук. т-ва імені Т. Шевченка, 1906. – Т. 3. – С. 22-25.
88. Добавление к автобиографической заметке, писаное для господина Leon Sichler в начале февраля 1889 года // Драгоманов М. П. Літературно-публіцистичні праці: у 2-х тт. / редкол.: О. І. Дей [та ін.]. – Київ: Наук. думка, 1970. – Т. 1. – С. 69-79.
89. Додатки до паралелей: хорватських, литовських, бретонських; буддійський Едіп-Юліан / М. Драгоманов // Розвідки Михайла Драгоманова про українську народню словесність і письменство – Т. IV / М. Драгоманов; зладив М. Павлик // Збірник філологічної секції Наукового товариства імені Шевченка. – Львів: Друкарня НТШ, 1907. – Т. X. – С. 123-124.

-
90. Додаток до автобіографічної замітки, написаної для п(ана) Leon Sichler на початку лютого 1889 [року] // Михайло Петрович Драгоманов, 1841–1895: Его юбилей, смерть, автобіографія і спис творів / зладив і видав М. Павлик коштом українців. – Львів : Друк. В. Манецкого, 1896. – С. 381-397 ; Михайло Драгоманов : документи і матеріали 1941–1994 / Інститут української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського, Наукове товариство ім. Т. Г. Шевченка, Національний музей літератури України, Центральний державний історичний архів України у Львові ; упоряд. : Г. Болотова, І. Бутич, Н. Грабова [та ін.]. – Львів : [б. и.], 2001. – С. 175-182.
91. Доповідь М. Драгоманова на Паризькому літературному конгресі 1878 р. // Раби Києва не мовчали : наукові розвідки / Р. Івнченко ; упоряд. І. П. Ющук ; наук. ред. В. О. Панченко. – Київ, 2009. – С. 235-260.
92. Доповнене до автобіографічної замітки // Михайло Петрович Драгоманов. 1841–1895. Єго юбилей, смерть, автобіографія і спис творів. Зладив і видав М. Павлик. – Львів, 1896. – С. 381-397. – У кінці дата: 1889, феверя 10, Женева.
93. Дотепи проф. Ом. Огоновського // Народ. – 1894. – № 11-12, 1-15 черв. – С. 184-186. – [Невірне викладення й пояснення ряду праць М. П. Драгоманова О. Огоновським у його “Історії літератури руської”].
94. Дрібніші писання М. П. Драгоманова (найдені між єго паперами) // Народ. – 1895. – № 17. – С. 272-277. – Із змісту: I. Наукова вартість “Історії літератури руської” проф. Ом. Огоновського. – С. 272-274 ; II. Рец. : Словарь російсько-український. Зібрали і впорядкували М. Уманець і А. Спілка. – С. 274-276 ; III. Дневник Шевченка – не в оригіналі. – С. 276 ; IV. Французько-російське женихання. – С. 277.
95. “Друг”, письмо для белетристики и науки // СПб. ведомости. – 1874. – № 261, 22 сент. – С. 2.

-
96. Етнографічні студії в Києві // Розвідки Михайла Драгоманова про українську народню словесність і письменство : [в 4-х т.]. – Львів : Накладом Наук. т-ва імені Т. Шевченка, 1906. – Т. 3. – С. 26-30.
97. Еще об украинских народных рассказах на французском языке // Киевская старина. – 1888. – Т. 23, кн. 12. – С. 74-77.
98. Живая старина... // Сборник за народни умотворения. Науки и книжнина. – София, 1891. – Вып. I, Т. 6. – [У кінці дата:София, 5 декабря, 1891 год].
99. Живая старина... – София, 1891. – 8 с.
100. Жива старина... // Розвідки Михайла Драгоманова про українську народню словесність і письменство. – Львів : Накладом Наук. т-ва імені Т. Шевченка, 1906. – Т. 3. – С. 308-319.
101. Журналистика : лекции г. Миллера о русской литературе после Гоголя // СПб. ведомости. – 1874. – № 74, 16 (28) марта. – С. 2. – [Подп.: Z].
102. З Австро-руських споминів // Виїмки з української народної літератури. Ч. 3. Виїмки з народного письменства ХІХ в. від смерті Тараса Шевченка / уложив Олександр Барвінський. – 4-те перероб. вид. – Львів, 1922. – С. 154-162.
103. З заграничних журналів про послідні видання українські // Друг. – 1877. – № 5, 23 квіт. – С. 78-79. – Без підп.
104. З італіянської й французької літератури про народну словесність : відповідь д. Ів. Франкові) / подав М. Возняк // Первісне громадянство та його пережитки на Україні : примітивна культура та її пережитки на Україні, соціальна передісторія, народна творчість в соціологічному освітленні : наук. щорічник / за ред. К. Грушевської. – Киев, 1926. – Вип. 1/2. – С. 118-122.
105. З книги “Шевченко, українофіли і соціалізм” // Світова велич Шевченка: збірник матеріалів про творчість Т. Г. Шевченка: в 3-х т. – Київ, 1964. – Т. 1: Т. Г. Шевченко у вітчизняному дожовтневому літературознавстві. – С. 136-138.

-
106. З листування М. Драгоманова з В. Навроцьким / Возняк М. // Літературно-науковий вісник. – 1923. – Т. 79, кн. 3. – С. 249-259. – [У тексті публікація листа М. П. Драгоманова до В. Навроцького].
107. [З листування М. Драгоманова з О. С. Суворіним] / подав Д. І. Абрамович // Україна. – Київ, 1927. – Кн. 4(23). – С. 123-150.
108. З приводу статті д. Франка: “Шевченко героєм польської революційної легенди” // Житє і слово. – 1894. – Т. 2, кн. 4. – С. 159-160.
109. З роздумів М. Драгоманова про українську літературу другої половини ХІХ ст. // Історія України: документи: матеріали: посібник / уклад., комент. В. Короля. – Київ, 2001. – С. 214-215.
110. З статті “До питання про малоруську літературу” // Юрій Федькович в розвідках і матеріалах / [упоряд. і приміт. Г. І. Гуменюк, А. П. Коржупової, Ф. П. Погребенника та ін.]. – Київ, 1958. – С. 40-41.
111. З книги “Шевченко, українофіли і соціалізм” // Світова велич Шевченка: збірник матеріалів про творчість Т. Г. Шевченка: в 3-х т. – К., 1964. – Т. 1: Т. Г. Шевченко у вітчизняному дожовтневому літературознавстві. – С. 136-138.
112. З Цюриха: (святкування роковин Шевченка в “Русскому обществе”) // Правда. – 1873. – № 13. – С. 473-476. – Підп.: М.
113. Забележки върху славянските религиозни и етически легенди / М. Драгоманов // Сборник за народни умотворения, наука и книжнина. – София, 1892. – Кн. VII. – С. 245-310.
114. Забележки върху славянските религиозно-етически легенди / М. Драгоманов // Сборник за народни умотворения, наука и книжнина. – София, 1894. – Кн. X. – С. 3-68.
115. Забележки върху славянските религиозно-етически легенди / М. Драгоманов // Сборник за народни умотворения, наука и книжнина. – София, 1892. – Кн. VIII. – С. 257-314.

-
116. Забележки за славянските религиозно-етически легенди / М. Драгоманов // Сборник за народни умотворения, наука и книжнина. – София, 1894. – Кн. XI. – С. 511-516.
117. Заздрі боги: оповідання. – 4-те вид. – Київ: Ранок; [Друк [П.] Барського], 1907. – 18 с. – (Вид-во “Ранок”; № 9).
118. Заздрі боги: (із серії популярних видань) // Пам’яті Михайла Драгоманова. 1895-1920: збірник. – Харків: Всеукр. державне видавництво, 1920. – С. 91-111. – Фонд НПУ.
119. Замітка з приводу статті д. Франка: “Шевченко героєм польської революційної легенди” // Житє і слово. – 1897. – Т. 2, кн. 4. – С. 159-160.
120. Замітка з приводу думи “Про бурю на Чорнім морі” // Житє і слово. – 1894. – Т. 1, кн. 2. – С. 302-303.
121. Замітки до Шевченківського номеру “Зорі” [1889 року] // Житє і слово. – 1897. – Т. 6, кн. 1. – С. 78.
122. Замітки про слов’янські релігійні та етичні легенди / М. Драгоманов // Розвідки Михайла Драгоманова про українську народну словесність і письменство – Т. IV / М. Драгоманов; зладив М. Павлик // Збірник філологічної секції Наукового товариства імені Шевченка. – Львів: Друкарня НТШ, 1907. – Т. X. – С. 197-399.
123. Записи Порфира Мартиновича (около 1876 р.) // Житє і слово. – 1895. – Т. 4, кн. 4. – С. 14.
124. Записки Наукового Товариства імені Шевченка. Видавництво присвячене науці і письменству українсько-руського народу. Спорудив Олександр Барвінський. Т. П. У Львові, 1893 // Народ. – 1893. – № 19-20. – С. 235-237.
125. Записки Товариства ім. Шевченка. Видавництво, присвячене науці і письменству українсько-руському. Впорядкував Др. Юліян Целевич. Ч. 1. У Львові 1892... // Народ. – 1893. – № 14. – С. 128-130; № 17. – С. 186-188; № 18. – С. 207-208.

-
126. Заседание 23 сентября 1873 года. Характеристика літературної і наукової діяльності О. Федьковича і у зв'язку з тим про необхідність вивчення фольклору Галичини, Буковини, Угорської Русі // Розвідки Михайла Драгоманова про українську народню словесність і письменство. – Львів: Накладом Наук. т-ва імені Т. Шевченка, 1899. – С. 48-49.
127. “Зберемося, розсядемося...” : [поезія] // Мужі чину : історичні парсуни / Ю. Хорунжий. – Київ, 2005. – С. 86.
128. [Зі споминів про знайомство з І. С. Тургенєвим : фрагменти] // Тургенєв в записях сучасників / сост. А. Островський ; вступ. ст. Б. М. Енхенбаума. – Ленінград, 1929. – С. 290, 292, 298-299, 327-328, 388, 403-404.
129. Z powodu “Mariji”, poematu Szewczenki: (list do redakcji) // Przegląd Sholeczny. – Львів, 1886. – Т. 2, zesz. 8. – S. 144-150.
130. Из переписки / листи до Юліана Яворського (1891–1894) ; подає М. Павлик // Житє і слово. – 1896. – Т. 5, кн. 5. – С. 376-391.
131. Изучение народной словесности в Великой и Малой Руси // Карпаты. – Ужгород, 1876. – № 18, 15/3 мая ; № 19, 22/10 мая ; № 21, 5 червня/24 мая.
132. Исторические песни малорусского народа с объяснениями [та передм.] Вл. Антоновича и М. Драгоманова. – Київ : Типогр. М. П. Фрица, 1874. – Т. 1: Песни века дружинного и княжеского ; Песни века козацкого. – XXIV. – 336 с.
133. Исторические песни малорусского народа с объяснениями Вл. Антоновича и М. Драгоманова. – Т. 2, вып. 1: Песни о борьбе с поляками при Богдане Хмельницком. – Київ : Типогр. М. П. Фрица, 1875. – XI, 166 с.
134. Исторические песни малорусского народа с объяснениями Вл. Антоновича и М. Драгоманова : предисловие М. Драгоманов, В. Антонович // Слов'янська фольклористика : нариси розвитку, матеріали / М. М. Гайдай, В. Є. Гусєв, К. П. Кабашніков, Н. С. Шумада, В. А. Юзвенко ; АН УРСР, Ін-т мистецтвознавства, фольклору та етнографії імені М. Т. Рильського. – Київ, 1988. – С. 288.

-
135. Исторические песни малорусского народа с объяснениями Вл. Антоновича и М. Драгоманова // Драгоманов М. П. Вибране : "...мій задум зложити очерк історії цивілізації на Україні" / М. П. Драгоманов ; упоряд. Р. С. Мішук. – Київ : Либідь, 1991. – С. 46-59.
136. Исторические песни малорусского народа // Вибрані праці : у 3 т., 4 кн. Т. 2. Фольклористика. Літературознавство / М. П. Драгоманов. - Київ : Знання України, 2007. – С. 68-90.
137. Іде коза до воза // Народ. – 1893. – № 19-20. – С. 243-244.
138. Із історії вірші на Україні : критичний вривок М. Драгоманова // Ватра : літ. збірник / видав Василь Лукич. – Стрий, 1887. – С. 122-129.
139. Із історії вірші на Україні : критичний вривок М. Драгоманова // Драгоманов М. Розвідки Михайла Драгоманова про українську народню словесність і письменство. Зладив М. Павлик. – Т. 3. – Львів : Накладом Наук, товариства імені Шевченка, 1906. – С. 108-116.
140. Із наукової спадщини / редкол.: В. П. Андрущенко, В. П. Бех, Г. І. Волинка, О. С. Падалка, В. Ф. Погребенник (відп. секретар, упоряд. та прим.). – Київ : Знання України, 2010. – Кн. 1: Політологія. Культурологія. – 595 с.
141. Із переписки / подає М. Павлик. II. Листи до Юліана Яворського (1891-1894) // Житє і слово. – 1896. – Т. 5, Кн. 5. – С. 378-391.
142. Із переписки М. П. Драгоманова / подає М. Павлик. VIII. Переписка М. П. Драгоманова з Д-ром Омеляном Огоновським (1876-77, 1893-94) / передмова М. Павлика, С. 363-368 // Житє і слово. – 1897. – Кн. 5-6. – С. 363-400. – [Тут же і листи О. Огоновського до М. П. Драгоманова і приміт. М. Павлика до них].
143. Інтерес галицько-руської літератури : уривок // Народ. – 1893. – № 10, 22 трав. – С. 90-91; № 12-13, 1 лип. – С. 110-113; № 14, 15 лип. – С. 124-126; № 16, 15 серп. – С. 157-162. – [Підп.: М. Гордієнченко. З приміт. ред. перед початком статті. – У кінці дата: 15 іюня 1892].

-
144. Інтерес галицько-руської літератури (уривок)
// Драгоманов М. П. Літературно-публіцистичні праці : у 2-х тт.
/ редкол. : О. І. Дей [та ін.]. – Київ : Наук. думка, 1970. – Т. 2. –
С. 401-402.
145. Іще про українські народні оповідання у французькій мові
// Розвідки Михайла Драгоманова про українську народню
словесність і письменство. – Львів : Накладом Наук. т-ва імені
Т. Шевченка, 1900. – Т. 2. – С. 178-181.
146. Il movimento letterario ruteno in Russia e Gallizia (1798-1872)
// Rivista Europea. – Firenze, 1873. – Vol. 1. – P. 476-489; Vol. 2. –
P. 63-90.
147. Il movimento letterario ruteno in Russia e Gallizia (1798-1872). –
Firenze, Tipografia editrice dell'associazione, 1873. – 46 p.
148. К вопросу о следах великорусского богатырского эпоса в
Малороссии: письмо к О. Ф. Миллеру) // Древняя и новая
Россия: иллюстрированный ежемесячный исторический
сборник. – 1875. – Т. 3, № 9. – С. 91-96.
149. К вопросу о следах великорусского богатырского эпоса в
Малороссии: письмо к О. Ф. Миллеру. – (Укр. мовою)
// Розвідки Михайла Драгоманова про українську народню
словесність і письменство. – Львів : Накладом Наук. т-ва імені
Т. Шевченка, 1899. – Т. 1. – С. 88-94. – [Поправки : Розвідки
Михайла Драгоманова про українську народню словесність і
письменство. – Львів : Накладом Наук. т-ва імені Т. Шевченка,
1906. – Т. 3. – С. 355].
150. К вопросу об “оскудении” литературы и о столичной печати и
провинции // Молва. – 1876. – № 36.
151. К вопросу об “оскудении” литературы и о столичной печати и
провинции // Драгоманов М. Политические сочинения /под
ред. И. М. Гревса и Б. А. Кистяковского. – Москва, 1908. – Т. 2. –
С. 1-19.
152. К истории вирши на Украине: (критичний уривок) // Ватра:
літ. зб. / вид. В. Лукич. – Стрий, 1887. – С. 122-129.

-
153. "К одной картине Нидерландской школы» : [поезії] // Мужі чину : історичні парсуни / Ю. Хорунжий. – Київ, 2005. – С. 86.
154. К рассказам о Шелудивом Буняке // Киевская старина. – 1891. – Т. 34, кн. 8. – С. 298-304. – [Док., изв. и зам. – Подп. : Р.Л.Н.].
155. Казка Богдана Хмельницького (етнографічна студія) / М. Драгоманов // Вибрані твори українських письменників. – Львів : Друкарня НТШ, 1912. – Кн. 2-3. – С. 1-31.
156. Київський відділ російського Географічного товариства й останній кобзар України // Розвідки Михайла Драгоманова про українську народню словесність і письменство. – Львів : Накладом Наук. т-ва імені Т. Шевченка, 1906. – Т. 3. – С. 22-25.
157. Книжица читання для начинающих / Л. Д. Будинград, 1847. – 120 с.
158. Комар і овод // Діткам і дорослим : підручник для влаштування різдвяної ялинки, літературних розваг і т. д. : (пособие для устройства елок в Малороссии) / зложив [та авт. передм М. Ф.] Сумцов. – Харків, 1908. – С. 37.
159. Корделия-замарашка : літературно-критический отрывок // Вестник Европы. – 1884. – Кн. 11. – С. 53-71.
160. Корделия-Замурза : літературно-критичний уривок // Розвідки Михайла Драгоманова про українську народню словесність і письменство. – Львів : Накладом Наук. т-ва імені Т. Шевченка, 1899. – Т. 1. – С. 156-173.
161. Kosaken // Allgemeine Encyklopadie der Wissenschaften und Kunste / von J. S. Ersch und J. G. Gruber. 2. Section / herausgegeben von August Leskein. 39. Theil. – Leipzig, 1886. – S. 126-137.
162. Contes russes traduits d'après le texte original et illustres par Leon Sichler. Paris // Melusine (Paris). – 1866. – N 8, 5 Aout.
163. Л. Н. Толстой. Царство Божіє внутри нас, или христианство не как мистическое учение, а как новое жизнепонимание. – Коломия : З друкарні М. Білоуса, видав М. Павлик, 1894. – 27 с.

-
164. Лист до Академічної громади в Кракові, відчитаний на Шевченківських вечорницях у Кракові 5 травня 1890 р. // Народ. – 1890. – № 11, 1 черв. – С. 167-168. – [Підп.: М. Драгоманов ; Дата: Софія, 11 (23) апріля 1890].
165. [Лист до Академічної громади в Кракові, відчитаний на Шевченківських вечорницях у Кракові 5 травня 1890 р.] // Твори / М. Павлик ; упоряд., підгот. текстів та приміт. П. Й. Ящука. – Київ, 1959. – С. 614-616.
166. [Лист до Академічної громади в Кракові, відчитаний на Шевченківських вечорницях у Кракові 5 травня 1890 р.] // Твори / М. Павлик ; упоряд., підгот. текстів та приміт. В. В. Яременка ; прим. В. А. Качкана. – Київ, 1985. – С. 317-318.
167. Лист до учасників літературного конгресу у Відні 1881 р. // Вольное слово = La Parole Libre : еженедельное издание. – 1881. – № 9, 4 окт. – С. 9.
168. Лист Тургенєва І. С. про галицько-руські літературні справи / подав і пояснив Михайло Драгоманов // Зоря. – 1885. – № 21, 1 листоп. – С. 248-249.
169. Лист Тургенєва І. С. про галицько-руські літературні справи / подав і пояснив Михайло Драгоманов // Драгоманов М. Листи до Ів. Франка і інших 1881-1886. – Львів, 1906. – С. 109-111.
170. [Лист М. Драгоманова до С. Степняка-Кравчинського від 24 серпня 1888 р.: фрагмент] // Шевченко и русская литература XIX века / Ф. Я. Прийма. – Москва ; Ленинград, 1961. – С. 337. – (М. Драгоманов як пропагандист Т. Шавченка).
171. [Лист М. Драгоманова до С. Степняка-Кравчинського від 24 серпня 1888 р.] / подав В. Ящук // Вітчизна. – 1965. – № 8. – С. 158-159.
172. Лист М. П. Драгоманова до відділу “Товариства ім. Шевченка” на руки К. П-ського // Житє і слово. – 1897. – Т. 6, кн. 2. – С. 154-155.

-
173. Листи до Івана Франка і інших, 1881–1886 / видав [уклад., авт. передм. та приміт.] І. Франко. – Львів : Накладом Укр.-руської видавн. спілки ; [Друк. Наук. т-ва ім. Шевченка, під зарядом К. Беднарського], 1906–1908. – (Літ.-наук. б-ка Укр.-руської видавн спілки ; Сер. 1). – Ч. 1: 1881–1886. – 1906. – 260 с. – [7] с. ; Ч. 2 : 1887–1895. – 1908. – VI, 431, [8] с.– (Літ.-наук. б-ка Укр.-руської видавн. Спілки ; Сер. 1, ч. 104/105). – Фонд НБ НПУ.
174. Листи до Івана Франка і інших. 1881–1888. – Львів, 1906. – 266 с.
175. Листи до Івана Франка і інших. 1887–1896 / Видав І. Франко. – 2-ге вид. – Б. м., 1915. – 14 с.
176. Листи до Івана Франка і інших. 1887–1896 / Видав І. Франко. – К. : Криниця, 1917. – 123 с.
177. Листи до Івана Франка і інших. 1887–1896 / видав І. Франко. – Львів : Укр.- руська Вид. Спілка, 1908. – 438 с. – Фонд НБ НПУ.
178. Листи до П. Лаврова (1876–1877) / пул. і вступна стаття М. П. Рудька // Радянське літературознавство. – 1966. – № 9. – С. 56-64.
179. [Листи М. Драгоманова до В. Барвінського] / подав Г. І. Чернихівський // Радянське літературознавство. – 1972. – № 1. – С. 78-84.
180. Листи М. Драгоманова з Італії, написані у 1872–1874, 1879 рр. // Україна й Італія у наукових, освітніх та літературних взаєминах (друга половина XIX – поч. XX ст.) : документи, епістолярій, матеріали / М. Варварцев ; НАНУ, Ін-т української археографії та джерелознавства імені М. С. Грушевського. – Київ, 2000. – С. 31-34, 39-42, 45-46.
181. Листи М. П. Драгоманова до К. П-ського // Житє і слово. – 1897. – Т. 6, кн. 2. – С. 151-153, 156-158.
182. Листи М. П. Драгоманова до Юліана Яворського (1891–1894) / М. Павлик // Житє і слово. – Львів, 1896. – Т. 5, кн. 5. – С. 378-391.

-
183. Листи М. Драгоманова до В. Барвінського [1876 р.] / подав Г. І. Чернихівський // Радянське літературознавство. – 1972. – № 1. – С. 78-84.
184. [Листи М. Драгоманова до Лесі Українки] / подав І. Ткаченко // Червоний шлях. – Х., 1923. – № 4/5. – С. 187-200.
185. Листи М. Драгоманова до Ол. Скребицького з 1886-89 років / К. Копержинський // Україна. – Київ, 1930. – Кн. 5/6 (41). – С. 152-154. Упорядником опубліковано 7 листів М. П. Драгоманова у контексті статті “Листи М. Драгоманова до Ол. Скребицького з 1886-89 років” (Україна. – Київ, 1930. – Кн. 5/6 (41). – С. 147-154.
186. Листи М. Драгоманова до Омеляна Огоновського // Житє і слово. – 1897. – Т. 6, кн. 5/6. – С. 371-376, 384-391, 393-394, 395-398.
187. Листи М. Драгоманова до П. Лаврова (1876-1877) / подав М. П. Рудько // Радянське літературознавство. – 1966. – № 9. – С. 56-64.
188. [Листи М. Драгоманова до редакції “Правди”, Барвінських й Ол. Кониського] / подав М. Возняк // За сто літ: матеріали з громадського й літературного життя в Україні ХІХ – ХХ ст. / за ред. М. Грушевського. – Київ, 1930. – Кн. 6. – С. 269, 274-275, 279-290, 294-300, 303-305, 310-315, 321-323, 330.
189. Листи Михайла Драгоманова до Лариси (Лесі) Косач // Лариса Петрівна Косач-Квітка (Лесья Українка) = Larisa Petrivna Kosach-Kvitka (Lesia Ukrainka). Біографічні матеріали. Спогади. Иконографія / УВАН у США; відповід. ред. О. Біланюк; автор проекту і вступ. ст. т. Скрипка. – Нью-Йорк; Київ, 2004. – С. 339-340.
190. Листи на Наддніпрянську Україну. – Коломия: Видане редакції “Народа”, З друкарні Михайла Білоуса, 1894. – 199 с. – [У кінці дата: Софія, 26 дец. 1893].
191. Листи на Наддніпрянську Україну / Партія Укр. Соціалістів-Революціонерів. – 2-ге вид. – Київ: Наклад і друк парт. Друкарні, 1915. – 114 с.

-
192. Листи на Наддніпрянську Україну. – Київ : Криниця, 1917. – 123 с.
193. Листи на Наддніпрянську Україну – витяги // Хрестоматія критичних матеріалів про нову українську літературу. Т. 1 / упоряд. С. М. Шаховський. – Київ, 1940. – С. 436-438.
194. Листи на Наддніпрянську Україну // Драгоманов М. П. Літературно-публіцистичні праці : у 2-х тт. / редкол. : О. І. Дей [та ін.]. – Київ : Наук. думка, 1970. – Т. 1. – С. 428-482.
195. Листи на Наддніпрянську Україну // Історія української літературної критики та літературознавства : хрестоматія : у 3 кн. : навч. посіб. Кн. 2 / упоряд. П. М. Федченко. – Київ, 1998. – С. 73-76.
196. Листок Тараса Шевченка // Товариш. – 1887. – Ч. 1. – С. 109. – [Підп.: Подав М. Др.].
197. Листочки до вінка на могилу Шевченка в ХХІХ роковини його смерті // Драгоманов М. П. Літературно-публіцистичні праці : у 2-х тт. / редкол.: О. І. Дей [та ін.]. – Київ : Наук. думка, 1970. – Т. 2. – С. 289-296.
198. Листування І. Франка та М. Драгоманова (1871–1895) / І. Франко, М. Драгоманов. – Київ : ВУАН, 1928. – 510 с.
199. Листування Івана Франка та Михайла Драгоманова / І. Франко, М. Драгоманов / Львівський національний університет імені І. Франка ; редкол. : І. Вакарчук, Я. Ісаєвич, Б. Якимович ; НАНУ. – Львів : Львівський національний університет імені І. Франка, 2006. – 560 с.
200. Литературно-общественное движение в Галиции // Дело : журн. лит.-полит. – 1982. – № 10.
201. Литературное движение в Галиции : статья М. Т-ва // Вестник Европы. – 1873. – Т. 5, кн. 9. – С. 240-268 ; Кн. 10. – С. 681-717.
202. Литературное движение в Галиции // Политические сочинения / под ред. И. М. Гревса и Б. А. Кистяковского. – Москва, 1908. – Т. 1: Центр и окраины. – С. 343-417.

-
203. Литературное движение в Галиции // Драгоманов М. Из наукової спадщини / М. Драгоманов ; редкол. : В. П. Андрущенко, В. П. Бех, Г. І. Волинка, О. С. Падалка, В. Ф. Погребенник (відп. секретар, упоряд. та прим.). – Київ : Знання України, 2010. – Кн. 1: Політологія. Культурологія. – С. 409-490.
204. Литературные приемы редактора “Киевлянина” // Киевский телеграф. – 1874. – № 117, 11 окт.
205. Література російська, великоруська, українська і галицька // Правда. – 1873. – № 4. – С. 158-165 ; № 5. – С. 189-196 ; № 6. – С. 221-226 ; № 16. – С. 559-564; № 17. – С. 590-595; № 18. – С. 621-631; № 19. – С. 652-659; № 20. – С. 682-690; № 21. – С. 706-718; 1874. – № 1. – С. 20-28; № 2. – С. 59-69; № 4. – С. 155-163; № 5. – С. 203-211; № 6. – С. 259-268; № 7. – С. 295-308; № 8. – С. 337-342; № 9. – С. 380-386; 1875. – № 1. – С. 20-28; № 2. – С. 59-69; № 3. – С. 107-116; № 4. – С. 155-163; № 5. – С. 203-211. – Підп.: Українець.
206. Література російська, великоруська, українська і галицька // Драгоманов М. П. Літературно-публіцистичні праці : у 2-х тт. / редкол. : О. І. Дей [та ін.]. – Київ : Наук. думка, 1970. – Т. 1. – С. 80-220.
207. Література російська, великоруська, українська і галицька. – Львів, 1973. – Ч. 1. – 62 с. ; 1974. – Ч. 2. – 75 с.
208. Література російська, великоруська, українська і галицька // Історія української літературної критики та літературознавства : хрестоматія : у 3 кн. : навч. посіб. – Кн. 2 / упоряд. П. М. Федченко. – Київ, 1998. – С. 29-46.
209. Література російська, великоруська, українська і галицька // Драгоманов М. П. Вибрані праці : у 3 т., 4 кн. Т. 2. Фольклористика. Літературознавство / М. П. Драгоманов. – Київ : Знання України, 2007. – С. 151-325.
210. Література українська, заборонена російським урядом (переклад з французького). – Львів : З друкарні Товариства імені Шевченка, 1878. – 39 с.– (Дрібна бібліотека. II).

-
211. Література українська, заборонена російським урядом (переклад з французького) // Тисяча років української суспільно-політичної думки = One thousand years of ukrainian social and political thought : у 9 т. Т. 5, кн. 2 (кінець XIX-поч. XX ст.) /упорядкув. і прим. О. Сліпушко ; ред. тому Ю. Косенко ; редкол. : Т. Гунчак, О. Сліпушко, В. Литвинов та ін. – Київ, 2001. – С. 18-39.
212. Література українська, заборонена російським урядом : (повідомлення, представлене літературному конгресові в Парижі 1878 року) // Україна : антологія пам'яток державотворення Х-XX ст. : Дорога до себе : у 10 т. Т. 6 : Змагання за українську ідею (від 60-х років до кінця XIX ст.) / упоряд. , передм. та прим. О. Сліпушко ; редкол. І. М. Дзюба [та ін.]. – Київ, 2008. – С. 182-206.
213. Література українська, проscribeвана урядом російським: справозданє представлене конгресові літературному в Парижі / з фр. переклав Ром[ан] Розм[аран], І. Белей // Правда. – 1878. – № 18-23.
214. Література українська, проscribeвана урядом російським / Р. Сольчаник, вступ. стаття) // Сучасність. – Мюнхен, 1976. – № 7/8(187/188). – С. 78-102.
215. Література українська, проscribeвана урядом російським / Р. Сольчаник, вступ. стаття). – Мюнхен, 1976. – 32 с.
216. Література українська, проscribeвана урядом російським / Р. Сольчаник, вступ. стаття). – Мюнхен, 1978. – 54 с.
217. Література українська, проscribeвана урядом російським // Драгоманов М. П. Вибрані праці : у 3 т., 4 кн. Т. 3. Літературознавство / М. П. Драгоманов. – Київ : Знання України, 2007. – С. 157-259.

-
218. Літературно-публіцистичні праці: у двох томах / редкол.: О. І. Дей, О. Є. Засенко (голова), О. Я. Лисенко. – Київ: Наук. думка, 1970. – Т. 1; упорядкування і примітки І. С. Романченка; редактор тому О. І. Дей. – 531 с., іл. портр.; Т. 2. – [упорядкування та примітки І. С. Романченка і В. В. Лисенка; редактор тому О. Я. Лисенко. – 595 с., іл. портр.]
219. Любен Каравелю, найзнаменитіший болгарський письменник і його епоха // Зоря. – 1888. – № 13, 14.
220. L'Arcanciel en Ukraine // Mellusine. – Paris, 1884. – № 2, 5 mai.
221. La litteratura di una nazione plebea // Rivista Internazionale del Sozialismo.- 1880. - N 4.
222. La panslavisme federaliste // Alliance Latine. – [Paris], 1878. – № 5. – Р. 236-242. – (Роль Т. Шевченка і кирило-мефодіївців у формуванні ідей слов'янської єдності).
223. La Litterature oukrainienne proscrire par le gouvernement russe: rapport presente au Congres litteraire de Paris (1878). - Geneve: Georg, 1878. – 44 р. – У кінці дата: I-er Juin 1878.-За словами М. Павлика, ця праця перекладена сербською, італійською та іспанською мовами.
224. М. А. Максимович: его литературное и общественное значение: некролог // Вестник Европы. – 1874. – Т. 3. – С. 442-453.
225. М. А. Максимович: его литературное и общественное значение // Розвідки Михайла Драгоманова про українську народню словесність і письменство. – Львів: Накладом Наук, товариства імені Шевченка, 1899. – С. 62-63. – Укр.
226. Малороссийские песни об освобождении крестьян. – Киев, 1887. – 49 с.
227. Малороссийские песни об освобождении крестьян // Киевская старина. – 1887. – Т. 17, кн. 3. – С. 412-438; Кн. 4. – С. 626-648. – Подп.: П. Кузьмичевский.

-
228. Малороссийские песни об освобождении крестьян // Розвідки Михайла Драгоманова про українську народню словесність і письменство. – Львів : Накладом Наук. т-ва імені Т. Шевченка, 1900. – Т. 2. – С. 25-65; [Поправки: Розвідки Михайла Драгоманова про українську народню словесність і письменство. – Львів : Накладом Наук. т-ва імені Т. Шевченка, 1906. – Т. 3. – С. 358].
229. Малороссия в её словесности / рец. : Малороссия (Южная Русь) в истории её литературы с XI по XVIII век / И. Г. Прыжов. – Воронеж, 1869 // Вестник Европы. – 1870. – Кн. 6. – С. 754-801. – Подп. : П. Т-ев.
230. Малороссия в ее словесности // Драгоманов М. П. Вибране : “...мій задум зложити очерк історії цивілізації на Україні” / М. П. Драгоманов ; упоряд. Р. С. Мішук. – Київ : Либідь, 1991. – С. 5-45. – Рец. на кн. : Малороссия (Южная Русь) в истории ее литературы с XI по XVIII век / И. Г. Прыжов. – Воронеж, 1869.
231. Малороссия в ее словесности // Драгоманов М. П. Вибрані праці : у 3 т., 4 кн. Т. 2: Фольклористика. Літературознавство / М. П. Драгоманов. – Київ : Знання України, 2007. – С. 3-67. – Рец. на кн. : Малороссия (Южная Русь) в истории ее литературы с XI по XVIII век / И. Г. Прыжов. – Воронеж, 1869.
232. Малорусская литература в Галичине в 1874 г. // Киевский телеграф. – 1875. – № 44, 45, 48. – [Про журнал “Правда”, 1874 і 1875 рр.].
233. Малорусское литературное движение в 1874 г. // Киевский телеграф. – 1875. – № 17, 7 февр. – С. 1-2.
234. Малорусские народные думы и кобзарь Остап Вересай // Древняя и новая Россия. – 1875. – № 4. – С. 348-362.

-
235. Малорусские народные предания и рассказы. Свод Михаила Драгоманова. Издание Юго-Западного Отдела Императорского Русского Географического общества / предисловие: Замечания о систематическом издании произведений малорусской народной словесности, С. XIV-XXV. – Київ : Типогр. М. П. Фрица, 1876. – XXV, 436 с. – Зміст: I. Представления и рассказы о явлениях природы и изобретениях. – С. 1-19. II. Приметы и поверья. – С. 20-23. III. Знахарство, молитвы, заговоры и пародии их. – С. 24-41. IV. Верования и рассказы о чертях. – С. 42-61. V. Рассказы о мертвецах. – С. 62-67. VI. Верования и рассказы о людях с чудесною силою. – С. 68-77. VII. О кладах. – С. 78-88. VIII. Рассказы о церковных лицах и явлениях. – С. 89-169. IX. О явлениях жизни семейной и общественной. – С. 170-198. X. Предания о лицах и явлениях политических /исторических/. – С. 199-220. XI. Предания о местностях. С. 221-247. XII. Былины. – С. 248-254. XIII. Сказки фантастические, игра слов и остроумия. – С. 255-381. – Систематический указатель к “приказкам”. – С. 381-434.
236. Малорусские народные предания и рассказы / предисловие: Замечания о систематическом издании произведений малорусской народной словесности, // Слов’янська фольклористика : нарис розвитку, матеріали / М. М. Гайдай, В. Є. Гусев, К. П. Кабашніков, Н. С. Шумада, В. А. Юзвенко ; АН УРСР, Ін-т мистецтвознавства, фольклору та етнографії ім. М. Т. Рильського. – Київ, 1988. – С. 288-290.
237. Малорусские песни о кровосмешении // Розвідки Михайла Драгоманова про українську народню словесність і письменство. – Львів : Накладом Наук. т-ва імені Т. Шевченка, 1907. – Т. 4. – С. 142-175.
238. Малорусские песни о кровосмешении // Труды третьего Археологического съезда в России, бывшего в Киеве в августе 1874 г. : в 2-х т. – Киев, 1878. – Т. 1. – С. IX-X.
239. Малорусские песни о кровосмешении // Розвідки Михайла Драгоманова про українську народню словесність і письменство. – Львів : Накладом Наук. т-ва імені Т. Шевченка, 1907. – Т. 4. – С. 142-175. – Укр.

-
240. Малорусское литературное движение в 1874 г. // Киевский телеграф. – 1875. – № 17, 7 февр. – С. 1-2.
241. Manuel d'ancien francais. La litterature francaise au moyen age (XI-XIV siecle) par Gaston Paris. 2-te ed. 1891 [Рец.] // Народ. – 1891. – № 15-16. – С. 223-224. – Підп.: М. Др.
242. Материалы и заметки об украинской народной словесности. К читателю. 1. Песня о взятии Азова. 2. Степан Разин – козак Гарасим // Киевская старина. – 1882. – Т. 4, кн. 11. – С. 229-249. – [Подп.: М. Т-овъ].
243. Материалы и заметки об украинской народной словесности. 3. К вопросу о вертепной комедии на Украине; 4. Песиголовцы в украинской народной словесности // Киевская старина. – 1883. – Т. 7, кн. 12. – С. 546-559. – [Подп.: М.Т-овъ].
244. Материалы и заметки об украинской народной словесности. III. К вопросу о вертепной комедии на Украине; IV. Песиголовцы в украинской народной словесности // Розвідки Михайла Драгоманова про українську народню словесність і письменство. – Львів : Накладом Наук. т-ва імені Т. Шевченка, 1899. – Т. 1. – С. 128-155.
245. Матеріали для історії віршів українських : вірші про речі церковні // Житє і слово. – 1894. – № 3. – С. 436-453.
246. Матеріали для історії віршів українських : зібрав і впорядкував М. Драгоманов. I. Вірші про речі церковні // Житє і слово. – 1895. – Т. 1. – Кн. 1. – С. 36-48 ; Кн. 3. – С. 436-453.
247. Матеріали до історії віршів українських // Житє і слово. – 1894. – Т. 1, кн. 1. – С. 36-48, кн. 6. – С. 436-453; Т. 2, кн. 4. – С. 61-68, № 5. – С. 205-224.
248. Матеріали до історії українського письменства XIX в. III. Лист Михайла Драгоманова до Олександра Кониського (з 26 квітня 1876 р.) / М. Возняк // Життя і мистецтво. – 1920. – № 3. – С. 105.

-
249. Микола Іванович Костомарів : житєписний очерк // Світ. – 1881. – № 1, 10 січ. – С. 15-17 ; № 2, 10 лют. – С. 29-31. – [Дата: Писано 26 грудня 1880. – Підп.: М. Д. Серед інших матеріалів публікується лист М. Костомарова до М. Драгоманова від 8.01.1877 р. у справі використання коштів з так званого «Фонду Костомарова» для видання празького «Кобзаря» 1876 року.
250. Микола Іванович Костомаров : житєписний очерк. – Львів : [Накладом Укр.-руської видавничої спілки], 1901. – 41 с. -- (Літ.-наук, б-ка, № 9).
251. Микола Іванович Костомаров // Драгоманов М. П. Літературно-публіцистичні праці : у 2-х тт. / редкол. : О. І. Дей [та ін.]. – Київ : Наук. думка, 1970. – Т. 2. – С. 134-144.
252. Михаил Александрович Бакунин: критико-биограф. очерк. – Казань, 1905. – 97 с.
253. Михаил Александрович Бакунин: критико-биограф. очерк М. П. Драгоманова. – Казань : Типограф. Д. М. Гран, 1905. – 121 с.
254. Михайло Драгоманов: автожиттєпис / укл. , вступ. ст. та добір ілюстр. : І. С. Гриценко, В. А. Короткий, М. В. Томенко. – Київ : Либідь, 2009. – 444 с.
255. Михайло Драгоманов : вибрані праці. [У 3-х т., 4 кн.] / редкол. : В. П. Андрущенко (гол.), Б. І. Андрусишин, В. П. Бех, Г. І. Волинка, Л. І. Мацько, В. Ф. Погребенник (відп. секретар) ; упоряд. та примітки В. Ф. Погребенник. – Київ : Знання України, 2007. – Т. 1, кн. 2. Історія. Публіцистика. Політологія. – 272 с.; Т. 2. Фольклористика. Літературознавство. – 439 с.; Т. 3: Літературознавство. – 299 с. – Фонд НБ НПУ.
256. Михайло Драгоманов : вибрані праці, [у 3-х т., 4 кн.] / редкол. : В. П. Андрущенко (гол.), Б. І. Андрусишин, В. П. Бех, Г. І. Волинка, Л. І. Мацько, В. Ф. Погребенник (відп. секретар) ; упоряд. та примітки В. Ф. Погребенник. – Київ : Знання України, 2007. – Т. 3 : Літературознавство. – 299 с. – Фонд НБ НПУ. – Т. Шевченко (Іменний показ. на С. 297).

-
257. Михайло Петрович Драгоманов. 1841–1895. Єго юбилей, смерть, автобіографія і спис творів / упоряд. М. Павлик. – Львів, 1896. – 441 с.+34 С. Із змісту: Автобіографія М. П. Драгоманова. Завершує збірник “Спис творів М. П. Драгоманова” з 1861 по 1895 роки].
258. Михайло Старицький [з портр.] // Зоря. – 1892. – № 1, 1 січ. – С. 18.
259. Мужичькі бунти й письменні бунтарі // Вибрані твори : збірка політичних творів / з приміт. і за заг. ред. Павла Богацького. – Прага ; Нью-Йорк : Накладом укр. поступових товариств в Америці, 1937. – Т. 1. – С. 193-205
260. На увагу українолюбцям у Росії // Драгоманов М. П. Літературно-публіцистичні праці : у 2-х тт. / редкол. : О. І. Дей [та ін.]. – Київ : Наук. думка, 1970. – Т. 2. – С. 300-305.
261. “Над Чорним морем”: повість Івана Левицького. – Львів, 1891[Рец.] // Народ. – 1891. – № 20-21. – С. 302-304. – [Підп. : М. Др.- Дата: Salmansdorf bei Wien, 10 сент. 1891].
262. “Над Чорним морем”: повість Івана Левицького // Драгоманов М. П. Літературно-публіцистичні праці : у 2-х тт. / редкол. : О. І. Дей [та ін.]. – Київ : Наук. думка, 1970. – Т. 2. – С. 306-311.
263. Найгірший ворог наш (Іван Сердешний) // Драгоманов М. П. Літературно-публіцистичні праці : у 2-х тт. / редкол. : О. І. Дей [та ін.]. – Київ : Наук. думка, 1970. – Т. 2. – С. 403.
264. Найстарші руські драматичні сцени // Розвідки Михайла Драгоманова про українську народню словесність і письменство. – Львів : Накладом Наук. т-ва імені Т. Шевченка, 1899. – Т. 1. – С. 185-216. – [Поправки: Там же. – Т. 3. – С. 355].
265. Найстарші руські драматичні сцени // Матеріали до вивчення української літератури : в 5 т. Т. 1: Давня українська література (доба феодалізму – до кінця XVIII ст.) /упорядкували О. І. Білецький, Ф. Я. Шолом. – Київ, 1959. – С. 257-261.

-
266. Народная беллетристика: Народные южнорусские сказки / Издал И. Рудченко. Вып. 1-й, 1869. – Вып. II-ой, 1870. Киев // Вестник Европы. – 1871. – Кн. 1. – С. 441-454. – [Без подп.]
267. Народная беллетристика: народные южнорусские сказки // Розвідки Михайла Драгоманова про українську народню словесність і письменство. – Львів: Накладом Наук. т-ва імені Т. Шевченка, 1906. – Т. 3. – С. 338-353.
268. Народний театр на Україні // Житє і слово. – Т. 3, кн. 3. – С. 350.
269. Народні малоросійські пісні про кровозмішення / М. П. Драгоманов // Труды третьего археологического съезда в России, бывшего в Киеве в августе 1874 года / под ред. А. С. Уварова. – Київ, 1878. – Т. 2. – 264 с.
270. Народні оповідання Росії // Розвідки Михайла Драгоманова про українську народню словесність і письменство. – Львів: Накладом Наук. т-ва імені Т. Шевченка, 1906. – Т. 3. – С. 101-107.
271. Наукова вартість “Истории литературы русской” проф. Ом. Огоновського (лист М. Драгоманова у ред. “Діла” // Народ. – 1895. – № 17. – С. 272-274.
272. Невідомі поезії Драгоманова / подав Ю. Хорунжий // Дніпро. – 1991. – № 11-12. – С. 125-129.
273. Непорозуміння між проф. Ом. Огоновським і єго наукою // Житє і слово. – 1894. – Т. 1, кн. 3. – С. 478-481. – [З приводу статті О. Огоновського “Про новий історично-порівняльний напрямок фольклорних студій Костомарова” (Зоря, 1894, С. 64-65)].
274. Неправда - не просвіта // Народ. – 1892. – № 19, 22 жовт. – С. 211-212; № 20/21, 8-9 листоп. – 24, 22 груд. – С. 247. – Рец. на кн.: Чайченко В. Григорій Квітка, український письменник. Життєписне оповідання. – Львів: Т-во “Просвіта”, 1892.

-
275. Неправда - не просвіта // Драгоманов М. П. Літературно-публіцистичні праці : у 2-х тт. / редкол. : О. І. Дей [та ін.]. - Київ : Наук. думка, 1970. - Т. 2. - С. 393-400. - Рец. на кн. : Чайченко В. Григорій Квітка, український письменник. Життєписне оповідання. - Львів : Т-во "Просвіта", 1892.
276. Нова іграшка з іменем Шевченка // Народ. - 1894. - № 5, 1 берез. - С. 81-82. - [Про заборону уряду просвітного товариства "Общество имени Шевченка"].
277. Новий погляд на великоруський богатирський епос Влад. Стасова (Вестник Европы за 1868 г.) // Правда. - 1869. - № 26, 27. - 22 лип. - С. 226-227 ; № 28. - 30 лип. - С. 239-240; № 29. - 8 серп. - С. 247-248; № 30. - 15 серп. - С. 256; № 31. - 22 серп. - С. 262-264. - [У кінці дата: 18 червня 1869. - Підп.: Українець].
278. Новий погляд на великоруський богатирський епос Влад. Стасова (Вестник Европы за 1868 г.) // Розвідки Михайла Драгоманова про українську народню словесність і письменство [в 4-х т.]. - Львів : Накладом Наук. т-ва імені Т. Шевченка, 1906. - Т. 3. - С. 1-13.
279. Нові варіанти кобзарських співів : матеріали до історії віршів українських / передав з замітками М. Драгоманов // Житє і слово. - 1895. - Т. 3, кн. 2. - С. 265-273 ; Т. 4, кн. 4. - С. 14-34.
280. Нові видання Російського географічного товариства // Розвідки Михайла Драгоманова про українську народню словесність і письменство : [в 4-х т.]. - Львів : Накладом Наук. т-ва імені Т. Шевченка, 1906. - Т. 3. - С. 14-19.
281. Нові українські пісні про громадські справи (1764-1880). - Женева : Печатня "Работника" й "Громади", 1881. - [4], 132 с.
282. Нові українські пісні про громадські справи (1764-1880). - 2-е вид. - Київ : Криниця, Друк. акц. Т-ва "П. Барський", 1918. - 154 [6] с.
283. Нові українські пісні про громадські справи (1764-1880) // Драгоманов М. П. Вибране: "...мій задум зложити очерк історії цивілізації на Україні" / М. П. Драгоманов ; упоряд. Р. С. Мішук. - Київ : Либідь, 1991. - С. 456-460.

-
284. Нові українські пісні про громадянські справи // Історія української культури: зб. матеріалів і документів / за ред. С. М. Клапчука, В. Ф. Остафійчука. – Київ, 2000. – С. 215-217.
285. Нові українські пісні про громадські справи (1764-1880) // Історія української школи і педагогіки: хрестоматія / уклад. О. О. Любар ; за ред. В. Г. Кременя. – Київ, 2003. – С. 289-291.
286. Нові українські пісні про громадські справи (1764-1880) // Історія української школи і педагогіки: хрестоматія / уклад. О. О. Любар ; за ред. В. Г. Кременя. – Київ, 2005. – С. 271-273.
287. Нові українські пісні про громадські справи (1764-1880) // Історія вітчизняної педагогіки: тексти до вивчення курсу. – 2-ге вид., доп. і випр. – Ніжин : НДУ, 2005. – С. 93-94.
288. Нові українські пісні про громадські справи (1764-1880) // Вибрані праці: у 3 т., 4 кн. Т. 2. Фольклористика. Літературознавство / М. П. Драгоманов. – Київ : Знання України, 2007. – С. 124-132.
289. Нові українські пісні про громадські справи (1764-1880) / М. Чорнопиский, вступ. ст., текстол. опрац., коментарії. – 3-є вид. – Львів : Літопис, 2007. – 276 с.
290. О научном исследовании русско-украинских народных пословиц // Записки Юго-Западного Отдела географического общества. – Т. I. За 1873 год. – К., 1873. – Протоколы. – С. 55-57.
291. О научном исследовании русско-украинских народных пословиц // Розвідки Михайла Драгоманова про українську народню словесність і письменство. – Львів : Накладом Наук. т-ва імені Т. Шевченка, 1899. – Т. 1. – С. 50-52.
292. Общество (литературное) “Просвіта” в Галиции // Киевский телеграф. – 1875. – № 80, 81, 82.

-
293. Оповідання про заздрих богів (Посвящається М. Павликові) // Хлібороб. – 1894. – № 1-2, 15 січ. – С. 7-9 ; № 3-4, 1 (15) лют. – С. 15-20 ; № 5, 1 берез. – С. 35-38 ; № 6, 15 берез. – Зміст: 1. Початок думок про заздрих богів; 2. Грецькі оповідання про бога Зевса, півбога Прометея та жінку Пандору; 3. Жидівські оповідання про бога Ягве і першу пару людей; 4. Пізніші переробки оповідання про Зевса і Прометея; 5. Пізніші товмачення до оповідання про бога Ягве і першу пару людей; 6. Поступ людський через науку і вартість оповідань про Прометея.
294. Оповідання про заздрих богів. – Коломия, [заходом М. Павлика], друк Я. Брука і Спілки, 1894. – 56 с. – (Передрук з “Хлібороба”).
295. Оповідання про заздрих богів. – 2-е вид. / заходом і з переднім слівцем М. Павлика. – Львів : Друк. Наук. т-во ім. Т. Шевченка, 1901. – 52 с.
296. Оповідання про заздрих богів. – 3-тє вид. / з переднім слівцем М. Павлика. – Вінніпег : Накладом руської друкарні, 1904. – 28 с.
297. Оповідання про заздрих богів. – Київ : Ранок, 1906. – 52 с.
298. Оповідання про заздрих богів. – [Відень] : Наклад і друк парт. Друкарні, 1915. – 58 С. – (Партія Укр. соціалістів-революціонерів ; Політична б-ка ; Ч. 5).
299. Оповідання про заздрих богів. – Нью-Йорк : Українська книгарня ім. Т. Шевченка, 1918. – 32 с.
300. Оповідання про заздрих богів. – Ірвінгтон : Вид-во “Кирило-Методіївського братства”, [1974]. – 28 с.
301. Оповідання про Павла Кесарійського (текст Ст. Новаковича) / М. Драгоманов // Розвідки Михайла Драгоманова про українську народну словесність і письменство – Т. IV / М. Драгоманов; зладив М. Павлик // Збірник філологічної секції Наукового товариства імені Шевченка. – Львів : Друкарня НТШ, 1907. – Т. X. – С. 136–141.

-
302. Оповідання про Павла Кесарійського (Тіквешський текст) / М. Драгоманов // Розвідки Михайла Драгоманова про українську народну словесність і письменство – Т. IV / М. Драгоманов; зладив М. Павлик // Збірник філологічної секції Наукового товариства імені Шевченка. – Львів : Друкарня НТШ, 1907. – Т. X. – С. 132–136.
303. От издателя // Мария : поэма / Тарас Шевченко ; пер. с укр. ; с перед. словом, замеч. М. Драгоманова. – Женева, 1885. – С. III–VIII.
304. Отголосок рыцарской поэзии в русских народных песнях : Песни о “Королевиче” : Читал в годичном собрании отдела 17 февраля 1874 г. действительный член М. П. Драгоманов / посвящается А. Н. Пыпину // Записки Юго-Западного отдела Императорского Русского географического общества. – Київ, 1875. – Т. 2. – С. 47–70.
305. Отголосок рыцарской поэзии в русских народных песнях : Песни о “Королевиче” : Читал в годичном собрании отдела 17 февраля 1874 г. действительный член М. П. Драгоманов : / посвящается А. Н. Пыпину. – Київ : [Типогр. М. П. Фрица], 1875. – 24 с.
306. Отголосок рыцарской поэзии в русских народных песнях: Песни о «Королевиче» : Читал в годичном собрании отдела 17 февраля 1874 г. Д. член М. П. Драгоманов / посвящается А. Н. Пыпину. – Укр. мовою // Розвідки Михайла Драгоманова про українську народну словесність і письменство. – Львів : Накладом Наук. т-ва імені Т. Шевченка, 1899. – Т. I. – С. 66–87. – [Поправки // Там же. – Т. 3. – С. 354–355].
307. Отношения Тургенева к украинской литературе // Киевская старина. – 902. – Т. 77, кн. 4. – С. 21–22. – [Без подп.]
308. Пам’яті Михайла Драгоманова. 1895–1920. – Харків : Поюр, 1920. – 112 с. [Статті М. Драгоманова: “Байка Богдана Хмельницького”, “Віра й громадські справи (із серії популярних видань)”, “Заздрі боги”. Стаття Якова Довбищенка “Михайло Драгоманов”; Список творів Драгоманова, Короткий показчик літератури про Драгоманова.

-
309. Педагогическое значение малорусского языка / Людмила Драгоманова, при участии Михаила Драгоманова // Санкт-Петербургские ведомости. – 1866. – № 93. – С. 1-2.
310. Передмова до “КОВЗАР’А” Т. Шевченка // Ї: незалежний культурологічний часопис. – Львів, 2002. – № 23. – С. 171-172.
311. [Передмова до] статті Моріса Верна “Біблія або Старий Заповіт” у перекладі Л.У. [Лесі Українки] // Народ. – 1894. – № 11-12, 1-15 черв. – С. 186-188.
312. Передмова // Біблія або книги Святого Завіта / М. Верн ; пер. Л. Українки ; передм. М. Драгоманова. – Львів, 1903. – 80 с. (Літ.-наук. б-ка ; № 60/61).
313. Переднє слово // В поті чола : образки з життя робучого люду / написав Іван Франко. – Львів, 1890. – С. I-IV.
314. Переднє слово // Повісті Осипа Федьковича / Осип Федькович ; з переднім словом про галицько-руське письменство[та приміт.] Мих. Драгоманова. – Київ, 1876. – С. I-LVI.
315. Переднє слово до збірника “Політичні пісні українського народу XVIII–XIX ст. I. Конець козацтва” // Виїмки з української народної літератури. Ч. 3. Виїмки з народного письменства XIX в. від смерті Тараса Шевченка / уложив Олександр Барвінський. – 4-те перероб. вид. – Львів, 1922. – С. 162-171.
316. Переднє слово до книжки: Іван Франко. В поті чола // Драгоманов М. П. Літературно-публіцистичні праці : у 2-х тт. / редкол.: О. І. Дей [та ін.]. – Київ : Наук. думка, 1970. – Т. 2. – С. 297-299.
317. Переднє слово до книжки : [Іван Франко. В поті чола. Образки з життя робочого люду. – Львів, 1890] // Історія української літературної критики та літературознавства : хрестоматія : у 3 кн. : навч. посіб. – Кн. 2 / упоряд. П. М. Федченко. – Київ, 1998. – С. 68-71.
318. Переписка Михайла Драгоманова з Мелітоном Бучинським. 1871-1877 / зладив М. Павлик. – Львів : Наклад Наукового Товариства Шевченка, 1910. – 353 с., XIII.

-
319. Переписка Михайла Драгоманова з Наталією Кобринською (1893–1895) / зладив і видав М. Павлик. – Львів, 1905. – 24 с.
320. Перший лист до редакції “Друга” // Друг. – 1875. – № 11. – С. 265-270.
321. Перший лист до редакції “Друга” // Літературно-публіцистичні праці : у двох томах / редкол. : О. І. Дей, О. Є. Засенко (голова), О. Я. Лисенко. – Київ : Наук. думка, 1970. – Т. 1. – С. 397-401.
322. Перший лист до редакції “Друга” // Історія української літературної критики та літературознавства : хрестоматія : у 3 кн. : навч. посіб. Кн. 2 / упоряд. П. М. Федченко. – Київ, 1998. – С. 64-68.
323. Петербурзькі українолюбці // Народ. – 1894. – № 6. – С. 96-97.
324. [Осуждення банкету, який відбувся в Петербурзі в честь Т. Г. Шевченка].
325. Письма К. Д. Кавелина и И. С. Тургенева к Ал. Ив. Герцену. С объяснительными примечаниями М. Драгоманова. – Женева : Укр. типография, 1892. – ХП, 227 с. ; [Драгоманов М. Воспоминание о знакомстве с И. С. Тургеневым. – С. 213-227].
326. Письма Т. Г. Шевченко к Бр. Залесскому (1853–1857 гг.) // Киевская старина. – 1883. – № 1. – С. 161-176 ; № 3. – С. 611-622; № 4. – С. 853-866.
327. Письма Т. Г. Шевченко к Бр. Залесскому (1853–1857 гг.). – Киев : Тип. Г. Т. Корчак-Новицького, 1883. – 39 с.
328. Письмо В. Г. Белинского к Н. В. Гоголю : С предисловием М. Драгоманова. Издание редакции украинского сборника “Громада”. – Женева : Типография “Работника” и “Громады”, 1880. – ХХ, 10 с.
329. Письмо в редакцию “Друг” // Киевский телеграф. – 1875. – № 90, 30 июля.

-
330. Письмо в редакцию "Друга" // Друг. – 1875. – № 11. – С. 265-270. – [Підп.: Українець. – 3 приміт. редакції. – Редакція переклала цей лист на так зване "язичіє"].
331. Письмо М. П. Драгоманова к Ф. М. Достоевскому / публ. Подготовил В. Ф. Осмоловский // Вопросы русской литературы. – 1975. – Вып. 1. – С. 125-128.
332. Письмо Н. И. Костомарова к издателю "Колокола": [с предисловием М. Драгоманова]. – Женева : Громада, 1885. – IX, 13 с. – [Женева, 1 июля 1885 г.].
333. Письмо Н. И. Костомарова к издателю "Колокола" : с предисловием М. Драгоманова // Драгоманов М. Политические сочинения / под ред. И. М. Гревса и Б. А. Кистяковского. – Москва, 1908. – Т. 2. – С. 741-755].
334. Письмо С. Степняку-Кравчинському 24 августа 1888 г. // Прийма Ф. Я. Шевченко и русская литература XIX века. – Москва-Ленинград, 1961. – С. 337.
335. Письмо С. Степняку-Кравчинскому 24 августа 1888 г. (Текст укр. мовою) // Вітчизна. – 1965. – № 8. – С. 158-159. – [У тексті статті В. Ящука "Тарас Шевченко над Темзою"].
336. Підновлена рутенщина // Народ. – 1894. – № 3. – С. 40-46. – Рец. на кн. : Беседа : літературное приложение к журн. "Страхопуд" за 1893 р./ ред.-изд. О. А. Мончаловский.
337. Підновлена рутенщина // Дело. – 1894. – № 61, 16 (28) берез. – С. 1; № 62, 17(29) берез. – С. 1-2.
338. "Пісня Українця" : [поезії] // Мужі чину : історичні парсуни / Ю. Хорунжий. – Київ, 2005. – С. 79-81.
339. По вопросу о малорусской литературе (панславизм, панруссизм и панмалоруссизм). – Вена : В болгарской типографии І. С. Ковачева, 1876. – XIV. – 66 с. – Приложение: Гильфердинг о малоруссах и Славянстве и сербохорваты о малорусской поэзии. – С. 54-61. P.S. [Постскрипту]. – С. 63-65.

-
340. По вопросу о малорусской литературе // Драгоманов М. Политические сочинения / под ред. И. М. Гревса и Б. А. Кистяковского. – Москва, 1908. – Т. 2. – С. 153-199.
341. По вопросу о малорусской литературе // Драгоманов М. П. Літературно-публіцистичні праці : у 2-х тт. / редкол. : О. І. Дей [та ін.]. – Київ : Наук. думка, 1970. – Т. 1. – С. 349-396.
342. По вопросу о малорусской литературе // Історія української літературної критики та літературознавства : хрестоматія : у 3 кн. : навч. посіб. Кн. 2 / упоряд. П. М. Федченко. – Київ, 1998. – С. 59-64.
343. По вопросу о малорусской литературе // Історія української школи і педагогіки : хрестоматія / уклад. О. О. Любар ; за ред. В. Г. Кременя. – Київ, 2003. – С. 269.
344. По вопросу о малорусской литературе // Історія української школи і педагогіки : хрестоматія / уклад. О. О. Любар ; за ред. В. Г. Кременя. – Київ, 2005. – С. 269.
345. Побожні легенди болгар // Розвідки Михайла Драгоманова про українську народню словесність і письменство. – Львів : Накладом Наук. т-ва імені Т. Шевченка, 1906. – Т. 3. – С. 129-148.
346. Повісті Осипа Федьковича / з переднім словом про галицько-руське письменство М. П. Драгоманова. – Киев : Типогр. М. П. Фрица, 1876. – XVI, 95 с.
347. Поезії Шевченка в народних устах // Листочки до вінка на могилу Шевченка в ХХІХ роковини его смерті. – Львів, 1890. – С. 20-23.
348. Поклик до братів слов'ян (“Чи довго ще кривді й надсилі тлумити») // Правда. – 1872. – № 1. – 15 (27) квіт. – С. 9. – [Підп.: Гетьманець. У кінці номера додані ноти до цієї пісні].
349. “Поклик до братів слов'ян” : [поезії] // Мужі чину : історичні парсуни / Ю. Хорунжий. – Київ, 2005. – С. 81-83.

-
350. Политические сочинения / М. П. Драгоманов ; под ред. И. М. Гревса и Б. А. Кистяковского. – Т. 1. Центр и окраины. – Москва, 1908. – XXXII, 486 с. – [Кистяковский Б. М. П. Драгоманов. Его политические взгляды, литературная деятельность. – С. IX-XXXV]. – [Із змісту: Литературное движение в Галиції. – С. 343-417 ; Литературно-общественні партії в Галиції. – С. 418-456.
351. Политические сочинения / М. П. Драгоманов ; под ред. И. М. Гревса и Б. А. Кистяковского. – Т. 2. – Москва, 1908. – [Із змісту: Гете и Шекспир в переводе на украинский язык. – С. 599; Война с памятью о Шевченко. – С. 600-601.
352. Політико-соціальні думки в нових піснях українського (малоруського) народу // Славянський альманах / ред. С. Л. Дрималик, Г. Цеглинський та ін. – Відень [Ve Vidni: Izdatelj Radivoj Poznik], 1880, 1880. – Вип. 2. – С. 55-91.
353. Політико-соціальні думки в нових піснях українського (малоруського) народу // Розвідки Михайла Драгоманова про українську народню словесність і письменство. – Львів : Накладом Наук. т-ва імені Т. Шевченка, 1906. – Т. 3. – С. 59-96.
354. Политические сочинения / под ред. проф. И. М. Гревса и Б. А. Кистяковского. – Т. 1. Центр и окраины. – Москва, 1908. – XXXII, 486 с. – [Кистяковский Б. М. П. Драгоманов. Его политические взгляды, литературная деятельность. – С. IX-XXXV]. – [Ізмісту: Передмова Б. Кістяковського «М. П. Драгоманов. Его политическіе взгляды, литературная деятельность и жизнь». – Литературное движение в Галиції. – Литературно-общественні партії в Галиції.
355. Політичні пісні українського народу XVIII-XIX ст. З увагами М. Драгоманова. Ч. 1, розділ 1. – Женева : Печатня “Громади”. – 1883. – V, LV, 137 с. – У надзаг.: Chanson pilitiques du peuple Ukrainien XVIII-XIX ss. Textes annotes par M.Dragomanov. Premiere partie. Section I. Посвящається моїй любій дружині Людмилі Драгомановій. “- Зміст : Од видавця. – С. I-IV. Женева, 15 декабрия 1882 р. - Кінець козацтва. Передне слово. – С. III-XX. – Запорозці з 1709 до 1739 р. – Увод. – С. XXI-LV. – [Дата: Женева 30 декабрия 1882].

-
356. Політичні пісні українського народу XVIII – XIX ст. з увагами М. Драгоманова. Ч. 1, розділ 2. – Женева : Печатня “Громади”, 1885. – XII, 227 с. – Зміст: Гетьманщина й Слобідчина 1709–1765. – Увод, С. V–XII. – Женева, 23 сент. 1885 р.
357. Поминки Шевченко во Львові и Вене // Киевский телеграф. – 1875. – № 46, 18 апр.
358. Поправки до біографії [М. Драгоманова] // Житє і слово. – 1894. – Т. I, кн. 2. – С. 288–289. – [Поправки до статті І. Франка “Михайло Петрович Драгоманов”].
359. Порча украинских народных песен // Киевская старина. – 1893. – Т. 41, кн. 6. – С. 459–473. – Подп.: Р.Л.Н.
360. Порча украинских народных песен. – Киев : Тип. Г. П. Корчака-Новицкого, 1893. – [2], 15 с.
361. Почерки новейшей литературы малорусского наречия // Вестник Европы. – 1873. – Кн. 9. – С. 73–114.
362. Предисловие // Письма В. Г. Белинского к Н. В. Гоголю / В. Г. Белинский. – Geneve : H. Georg, 1880. – С. III–XX.
363. Предисловие // Письма К. Д. Кавелина и И. С. Тургенева к А. И. Герцену / К. Д. Кавелин, И. С. Тургенев ; с объяснит. примеч. [и предисл.] М. Драгоманова. – Женева, 1892. – С. V–XII.
364. Прибавки към печатаните до сега наши статии въ Сборника. 1. Къмъ сказанията за пожертвуванието на собственото дете // Сборник за народни умотворения, наука и книжнина. – София, 1891. – Т. 6. – С. 304–307.
365. Приложение. Гильфердинг о малорусах в славянстве и сербохорваты о малорусской поэзии // Драгоманов М. П. Літературно-публіцистичні праці : у 2-х тт. / редкол. : О. І. Дей [та ін.]. – Київ : Наук. думка, 1970. – Т. 1. – С. 483–490.
366. Примітка та “Уваги впорядчика” до праці // Вовк Ф. К. Т. Г. Шевченко та його думки про українське життя [С. 37–95]. – [Примітка, С. 39, підп. : М. Д.; Уваги впорядчика. – С. 96–99].

-
367. [Примітки М. П. Драгоманова до листа Х. Д. Алчевської (Українки) адресованого О. І. Герцену] // Житє і слово. – 1895. – Т. 3, кн. 3. – С. 341.
368. Про вдову // Житє і слово. – 1895. – Т. 4. – Кн. 4. – С. 25-27.
369. Про волю віри / написав М. Драгоманов. – Переклала з великоруської рукописі Н.С.Ж. (Л. Українка) ; Видав М. Павлик. – Львів : Друкарня Шевченка, 1895. – 45 с.
370. Про волю віри. – 2-ге вид. – Київ : Ранок ; [Друк П. Барського], 1907. – 16 с. – (Вид-во “Ранок”, № 8).
371. Про волю віри. – Нью-Йорк : Мирослав Січинський, 1918. – 30,[2] с.
372. Про волю віри. – Ірвінгтон : Вид-во “Кирило-Методіївського братства”, 1974. – 32 с.
373. Про волю віри / подав Т. Борисюк // Січ. – 1991. – № 9. – С. 3-12.
374. Про галицько-руське письменство : уривок про О. Ю. Федьковича // Юрій Федькович в розвідках і матеріалах / [упоряд. і приміт. Г. І. Гуменюк, А. П. Коржупової, Ф. П. Погребенника та ін.]. – Київ, 1958. – С. 32-39.
375. Про думу “Про бурю на Чорнім морі” // Житє і слово. – 1894. – Т. 1. – Кн. 2. – С. 302-303. – Рец. праці І. Франка “Розбір думи про бурю на Чорнім морі”, друк. у журн. “Житє і слово”, 1894, Т. 1, кн. 2.
376. Про козаків // Про “Івана Підкову” та про козаків в творах Т. Г. Шевченка : збірка статтів [передм. і прим. П. Тихого]. – [Х.] : Вид. Обл. союзу споживчих кооперативів півдня Росії, 1920. – С. 31-33.
377. Про комерс з “Бояном” у Відні // Народ. – 1891. – № 17-18, 1 верес. – С. 241-243. – [Підп.: Українець].
378. Про Коновченка // Житє і слово. – 1895. – Т. 4. – Кн. 4. – С. 19-23.

-
379. Про Олексія Поповича // Житє і слово. – 1895. – Т. 4. – Кн. 4. – С. 18-19.
380. Про татар та турків // Ілюстрована бібліотека для молодіжи, мешкан и селян / ред. Омелян Попович. – Чернівці, 1891. – Кн. 1/12. – С. 98.
381. Про українських козаків, татар та турків. – Київ : В тискарні В. И. Давиденко, Року Божого 1876. – [2], 69 с. – В кн. також уривки з укр. нар. пісень та дум.
382. Про українських козаків, татар та турків. – Чернівці, 1903. – 32 с. (Наука і розвага ; Народна б-ка ; Ч. 2).
383. Про українських козаків, татар та турків / Т-во “Просвіта” у Києві, № 1; З додатком про життя Драгоманова Д. Дорошенка. – Київ : [Друк. Т-ва Н. А. Гирич], 1906. – 64 с. – (Т-во “Просвіта” у Києві ; № 1). – Фонд НБ НПУ.
384. Про українських козаків, татар та турків / зложив М. Драгоманов ; з додатком про життя Драгоманова. – Київ : [Друк. Першої друк. спілки], 1909. – 61 с. – (Т-во “Просвіта” у Києві ; № 33).
385. Про українських козаків, татар та турків / [передм. І. Крип’якевича]. – 3-тє вид., виправл. – Львів : Вид-во Т-ва “Просвіта” ; Друк. Наук. тов. ім. Шевченка, 1913. – 56 с, іл. – (Вид-во Тов-ва “Просвіта”, ч. 367).
386. Про українських козаків, татар та турків. – 3-є вид. – Київ : Криниця ; Друк В. П. Бондаренка та П. Ф. Гніздовського, 1913. – 52 с. – (Вид-во Т-ва “Криниця” ; № 10).
387. Про українських козаків, татар та турків / з додатком про життя М. Драгоманова [Д. Дорошенко]. – 4-е вид. – Київ : Друк. Т-ва “Час”, 1917. – 50 с. – (Т-во “Просвіта” у Києві. № 1).
388. Про українських козаків, татар та турків. – Чернівці : Видання тов. “Руської бесіди”, 1924. – 64 с. – Бібліотека пластового “курєня в Клепарові”. – Фонд НБ НПУ.

-
389. Про українських козаків, татар і турків: наукова праця. З додатком про життя Михайла Драгоманова / М. П. Драгоманов. – Київ: Вид-во хідожньої літератури “Дніпро”, 1991. – 45 с. – Фонд НБ НПУ.
390. Про українських козаків, татар та турків // Вибрані праці: у 3 т., 4 кн. Т. 1. Кн. 1. Історія. Педагогіка. Публіцистика / М. П. Драгоманов; ред. В. П. Андрущенко. – Київ: Знання України, 2006. – С. 195-239.
391. Провансальское движение во Франции // Вестник Европы. – 1875. – Т. 11, август. – С. 688-740.
392. Рай і поступ. – Коломия: ред. “Народа”, 1894. – 160 с.
393. Рай і Поступ. Написав Михайло Драгоманов. – 2-е видане. Заходом Михайла Павлика. – Львів, 1899. – 138 с.
394. Рай і поступ. – 3-є вид. – Київ: Вид-во “Ранок”, 1906. – 96 с.
395. Рай і поступ / написав Михайло Драгоманов; 4-те вид. – [Б.м.]: Наклад і друк партійної друкарні, 1915. – 3, 72 с. – (Партія укр. соціалістів-революціонерів).
396. Регуль // Руска читанка: для другої кляси середніх шкіл / [уклад.] Антін Крушельницький; [ілюстрації В. Кобринського]. – Львів, 1912. – С. 58-59.
397. [Рецензія] // Древняя и новая Россия. – 1876. – № 1. – С. 90-93. – Рец.: Дополнение к очерку славянорусской библиографии В. М. Ундольского, содержащее книги и статьи, пропущенные в первом выпуске хронологического указателя славяно-русских книг церковной печати в 1441 года по 1864 год, в особенности же перечень галицко-русских изданий церковной печати / сост. Як. Головацкий. – СПб., 1874.
398. [Рецензія] / прим. І. Франка // Етнографічний збірник. – Львів, 1898. – Т. 5. – С. 117-120. – Рец.: Три пісні із збірки О. Бодянського.

-
399. [Рецензія] // Киевский телеграф. – 1875. – № 30, 9 марта. – Рец. на кн.: Повісті Івана Левицького / І. С. Нечуй-Левицький. – К., 1874.
400. [Рецензія] // Народ. – 1893. – № 9, 8 трав. – С. 75-78 ; № 10, 22 трав. – С. 83-85. – Рец.: Арабажин К. Галицко-русское литературно-общественное движение / К. Арабажин // Энциклопедический словарь / изд. Брокгауза и Ефрона. – Москва, 1892. – Т. 7А. – С. 913-922.
401. [Рецензія] // Народ. – 1893. – № 9, 1 трав. – С. 127-134. – Рец.: Виймка з народної літератури українсько-руської ХІХ в.: для висших клас середніх шкіл. Ч. 2 / уложив Ол. Барвінський. – 2-ге вид., переробл. і доповн. – Львів, 1893.
402. [Рецензія] // Народ. – 1893. – № 14, 15 лип. – С. 128-129; № 17, 1 верес. – С. 186-188; № 18, 15 верес. – С. 207-208 ; – Рец.: Записки Наукового Товариства імені Шевченка : вид., присвячене науці і письменству українсько-руського народу. Т. І. / впорядкував др. Юліан Целевич. – Львів, 1892. – 212 с.
403. [Рецензія] // Народ. – 1893. – № 19/20, 1-15 жовт. – С. 235-237. – Рец.: Записки Наукового Товариства імені Шевченка : вид., присвячене науці і письменству українсько-руського народу. Т. 2 / спорудив О. Барвінський. – Львів, 1893.
404. [Рецензія] // Народ. – 1893. – № 7, 8 квіт. – С. 128-129. – С. 71-73. – Рец.: Соняшний промінь: повість Василя Чайченка [Б. Грінченка]. – Зоря (Львів), 1892. – № 11-22.
405. [Рецензія] // Народ. – 1893. – № 22, 15 лист. – С. 274-279; № 23/24, груд. – С. 298-302. – Рец.: Твори Василя Чайченка [Б. Грінченка]. Т. 1. Оповідання ; Т. 2. Соняшний промінь ; Т. 3. На розпутті.
406. [Рецензія] // Народ. – 1891. – № 22, 7 листоп. – С. 302-304. – Рец. на кн.: Левицький [Нечуй] І. Над Чорним морем: повість. – Львів, 1891. – 279 с.
407. [Рецензія] // Вестник Европы. – 1871. – Кн. 1. – С. 441-445. – Рец. на кн.: Народная беллетристика : народные южнорусские сказки. Вып. 1-2 / издал И. Рудченко. – Киев, 1869-1870.

-
408. [Рецензія] // Народ. – 1892. – № 13-14, 10 лип. – С. 185-186. – Рец. на кн. : Руська читанка для висших клас шкіл середніх / уложив О. Барвінський. – Ч. 1. Устна словесність. – 2-е виданє доповнене і перероблене. – Львів, 1892. – (Накладом фонду краєвого).
409. [Рецензія] // Народ. – 1894. – 1 травня, № 9. – С. 127-134. – Рец. на кн. : Виймка з народної літератури українсько-руської ХІХ в. : для висших клас середніх шкіл. Ч. 2 / уложив О. Барвінський. – 2-е вид., переробл. і доповн. – Львів, 1893.
410. [Рецензія] // Народ. – 1891. – № 15/16, 15 серп. – С. 223-224. – Рец. : Manuel d'ancien francais : La litterature francaise an moyen age (XI – XIV siecle) par Gaston. – 2-e ed. – Paris, 1891.
411. [Рецензія] // Сборник за народни умотворения, наука и книжника. – София, 1891. – Т. 4. – С. 1-8. – Рец. : Живая старина... – СПб., 1891. – Вып. 1-3.
412. Речь М. П. Драгоманова // Записки Юго-Западного отдела Императорского географического общества. – Київ, 1874. – Т. 1. – С. 68-77. Промова на загальних зборах Південно-Західного відділу Російського географічного товариства від 18 листопада 1873 року, присвячена пам'яті М. О. Максимовича.
413. Розвідки Михайла Драгоманова про українську народню словесність і письменство. – Львів : Накладом Наук, товариства імені Шевченка, 1899-1907. – Т. 1-4.
414. Розумний примір : (про вживання французькими соціалістами мужицьких мов) // Народ. – 1893. – № 5, 8 бер. – С. 46-47. Мовне питання в інтерпретації французьких соціалістів.
415. Русија и балканско питање. Од М. Драгоманова. Превод с руског. – Нови Сад. Издање Николе Марковића, Штампарија А. Пајевића у Новоме Саду, 1877. – XI, 63 С. Переклади ст. М. Драгоманов здійснив Йован Жуєвич. Про нього, а також про автора вступ. Ст. П. Тодоровича див. : Гольберг М. Я. Іван Франко і перший сербський переклад роману І. С. Тургенєва “Новь” // Іван Франко – майстер слова і дослідник літератури. – Київ, 1981. – С. 366-370.

-
416. Русские в Галиции: литературные и политические заметки // Вестник Европы. – 1873. – Кн. 1. – С. 115-152; кн. 2. – С. 769-798. – Подп.: М. Т-овъ.
417. Русские литературные общества в Галиции (корреспонденция “Вестника Европы”) / О. П. Драгоманова-Косач, М. П. Драгоманов // Драгоманов М. П. Літературно-публіцистичні праці : у 2-х тт. / редкол. : О. І. Дей [та ін.]. – Київ : Наук. думка, 1970. – Т. 1. – С. 221-246.
418. Русским писателям в день открытия памятника А. С. Пушкину 26 мая 1880 г. - [Женева, 1880]. – 1 с.
419. “Rusin do rusinow // Kurjer Lwowski. – 1886. – 3 marca. – Про ушанування 25-х роковин з дня смерті Т. Г. Шевченка.
420. Rusin do rusinow // Драгоманов М. Листи до Ів. Франка і інших. 1881-1886. – Львів, 1906. – С. 192-195.
421. Самодержавие и женский труд в России. –Фальшивые восторги охранителей. – История “Бахметьевского фонда”. – Тема египетская и песьи мухи. – Паріи в Росіи. – Война с памятью о Шевченко // Вольное слово. – 1882. – № 46. – С. 1-4.
422. Славянските варианта на една евангелска легенда. От Мих. Драгоманов // Сборник за народни умотворения, наука и книжнина. – Т. 4. – София, 1890. Научень отдъл. – С. 257-269.
423. Славянските варианта на една евангелска легенда. От Мих. Драгоманов. – София, 1890. – 13 с.
424. Славянските преправки на Едиповата история: От М. Драгоманов // Сборник за народни умотворения, наука и книжнина. – 1891. – Т. 5. – С. 267-310.
425. Славянските преправки на Едиповата история. – София, 1892. – 115 с.
426. Славянските преправки на една евангелска легенда // Сборник за народни умотворения, наука и книжнина. – София, 1891. – Т. 4. – С. 257-269.

-
427. Славянските преправки на една евангелска легенда. – Софія, 1891. – 13 с.
428. Славянските сказания за пожертвувание собствено дѣте. Ст. Мих. Драгоманов // Сборник за народни умотворения и книжнина. – Софія, 1889. – Научен отдел. – Кн. 1. – С. 65-96.
429. Славянските сказания за пожертвувание собствено дѣте. Ст. Мих. Драгоманов. – Софія, 1889. – 32 с.
430. Славянските сказания за рождението на Константина Великий // Сборник за народни умотворения, наука и книжнина. – Т. 2. – Софія, 1890. – С. 132-184.
431. Славянските сказания за рождението на Константина Великий. – Софія : Научен отдел, 1890. – Т. 3. – С. 206-246. – [У кінці дата: 6. Април 1890 г., Софія].
432. Славянските сказания за рождението на Константина Великий. – Софія, 1890. – 41 с.
433. Славянское и русское значение Шевченко [огляд літератури про Т. Шевченка російською, сербською і польською мовами] // Киевский телеграф. – 1875. – № 65, 1 июня.
434. Славянські оповідання про пожертвування власної дитини // Розвідки Михайла Драгоманова про українську народну словесність і письменство. – Львів : Накладом Наук. т-ва імені Т. Шевченка, 1906. – Т. 3. – С. 149-183.
435. Слов'янські переробки Едіпової історії / М. Драгоманов // Розвідки Михайла Драгоманова про українську народну словесність і письменство – Т. IV / М. Драгоманов ; зладив М. Павлик // Збірник філологічної секції Наукового товариства імені Шевченка. – Львів : Друкарня НТШ, 1907. – Т. X. – С. 1-116.
436. Слов'янські переробки однієї євангельської легенди / М. Драгоманов // Сборник за народни умотворения, наука и книжнина. – Софія, 1891. – Кн. IV. – С. 257-270.

-
437. Слівце про цинізм у літературі // Народ. - 1893. - № 17, 1 верес. - С. 188-189. - Післямова М. Павлика, С. 189-190. - [В ній М. Павлик виступає проти неправильної, на його погляд, оцінки М. П. Драгомановим поезії Т. Г. Шевченка "Н.Т.", "Великомученице кумо"].
438. Слівце про цинізм у літературі // Драгоманов М. П. Літературно-публіцистичні праці: у 2-х тт. / редкол.: О. І. Дей [та ін.]. - Київ: Наук. думка, 1970. - Т. 2. - С. 434-435.
439. Сліпі проводирі // Народ. - 1891. - № 20-21, 24 жовт. - С. 280-282. - [Підп.: М. Др. - У кінці дата: Salmansdorf bei Wien сент. 18].
440. Сліпі проводирі (журнал "Зоря") // Драгоманов М. П. Літературно-публіцистичні праці: у 2-х тт. / редкол.: О. І. Дей [та ін.]. - Київ: Наук. думка, 1970. - Т. 2. - С. 368-371.
441. Сліпі проводирі (журнал "Зоря") // Історія української літературної критики та літературознавства: хрестоматія: у 3 кн.: навч. посіб. Кн. 2 / упоряд. П. М. Федченко. - Київ, 1998. - С. 71-73.
442. Слова кобзаря Магадина // Житє і слово. - 1895. - Т. 4. - Кн. 4. - С. 27.
443. Слов'янські перекази о пожертвованю власної дитини. 1. Вступні уваги. Значінє народної словесності. Міжнародний елемент в народній словесності // Руська школа (Чернівці). - 1891. - Т. 1, вип. 2. - С. 51-63.
444. Соняшний промінь: повість Василя Чайченка // Зоря. - 1892. - Ч. 11-22.
445. Соняшний промінь: повість Василя Чайченка // Народ. - 1893. - № 7. - С. 62-63; № 8. - С. 71-73.
446. Соняшний промінь: повість Василя Чайченка // Драгоманов М. П. Літературно-публіцистичні праці: у 2-х тт. / редкол.: О. І. Дей [та ін.]. - Київ: Наук. думка, 1970. - Т. 2. - С. 386-392.

-
447. Старейшие русские драматические сцены // Киевская старина. – 1885. – Т. 13, кн. 11. – С. 371-407. – [Подп. : П. Кузьмичевский].
448. Старейшие русские драматические сцены. – Киев, 1885. – 37 с.
449. Старий варіант пісні про “Попадю” // Житє і слово. – 1895. – Т. 3, н. 2. – С. 273.
450. Студії народної словесності в Великій і Малій Русі // Розвідки Михайла Драгоманова про українську народню словесність і письменство. – Львів : Накладом Наук. т-ва імені Т. Шевченка, 1899. – Т. 3. – С. 47-58.
451. Т. Г. Шевченко // Неделя. – 1874. – № 37. – С. 1356-1365. – [Нарис літературної діяльності Т. Г. Шевченка і М. Драгоманов].
452. Т. Шевченко в чужій хаті его імені // Народ. – 1893. – № 10, 22 трав. – С. 83-86; № 11, 8 черв. – С. 95-98; № 15, 1 серп. – С. 137-140. – Рец. на кн. : Кобзар Тараса Шевченка / виданє Товариства імені Шевченка. – Ч. I-П. – Львів, 1893.
453. Т. Шевченко в чужій хаті його імені : [Рец. на кн. : Кобзар Тараса Шевченка. Видання Товариства імені Шевченка, ч. I-II, у Львові, 1893] // Драгоманов М. П. Літературно-публіцистичні праці : у 2-х тт. / редкол. : О. І. Дей [та ін.]. – Київ : Наук. думка, 1970. – Т. 2. – С. 404-415.
454. Твори Василя Чайченка : критичний огляд М. Драгоманова. Твори Василя Чайченка. Том I. Оповідання. Том II. Соняшний промінь. Т. III : На розпутті // Народ. – 1893. – № 22. – С. 274-279; № 23-24. – С. 298-302. – [У кінці дата : Париж, 18 іюля 1893].
455. Твори Василя Чайченка : критичний огляд М. Драгоманова // Драгоманов М. П. Літературно-публіцистичні праці : у 2-х тт. / редкол. : О. І. Дей [та ін.]. – Київ : Наук. думка, 1970. – Т. 2. – С. 416-432.
456. Творці козацьких дум // Житє і слово. – 1894. – Т. 1, кн. 2. – С. 289-292. – Підп. : Р.Л.Н. – [Рец. на кн. : Житецкий П. Творцы и певцы народных малорусских дум // Киевская старина. – 1892. – Кн. 11. – С. 213-231].

-
457. Три листи до редакції «Друга» // Драгоманов М. П. Літературно-публіцистичні праці : у 2-х тт. / редкол. : О. І. Дей [та ін.]. – Київ : Наук. думка, 1970. – Т. 1. – С. 397-427.
458. Три листи до редакції “Друга” // Драгоманов М. П. Вибрані праці : у 3 т., 4 кн. Т. 3. Літературознавство / М. П. Драгоманов. – Київ : Знання України, 2007. – С. 3-42.
459. Три пісні із збірки О. Бодянського // Етнографічний збірник. – Львів, 1898. – Т. 5. – С. 117-120. – [З приміт. І. Франка].
460. Турецкие анекдоты в украинской народной словесности // Киевская старина. – 1886. – Т. 14, кн. 2. – С. 209-236 ; Кн. 3. – С. 445-446. – [Підп. : П. Кузьмичевский].
461. Турецкие анекдоты в украинской народной словесности. – Киев, 1886. – 49 с.
462. Taming of the shrew, in the folk-lore of Ukraine // The International Folklore Congress of the World's Columbian Exposition (Chicago. July, 1893). Vol 1. – Chicago, 1898. – Р. 368-373. – Виступ М. Драгоманова, підготовлений для виголошення на Третньому Міжнародному конгресі фольклористів у Чикаго (липень 1893).
463. Увага до пісень // Житє і слово. – 1895. – Т. 4. – Кн. 4.
464. [Уваги] // Марія : поема / Тарас Шевченко ; пер. с укр. ; С. перед. словом, замеч. М. Драгоманова. – Женева, 1885. – С. 29-47.
465. Украинские народные рассказы на французском языке // Киевская старина. – 1888. – Т. 22, кн. 8. – С. 39-49. – У рубриці “Критика”. – [Подп. : П. К-ій].
466. Україна в її словесності // Розвідки Михайла Драгоманова про українську народню словесність і письменство. – Львів : Накладом Наук. т-ва імені Т. Шевченка, 1899. – Т. 1. – С. 1-47. – [Пісні про звільнення селян в Австрії та Росії, про повстання в Угорщині 1848 р., польське повстання 1863 р.].
467. Українська література, проскрибована російським урядом. – Львів, 2001. – 94 с.

-
468. Українська література, проскрибована російським урядом : доповідь, зачитана 1878 р. літературному конгресові в Парижі // Українська мова. – 2002. – № 1. – С. 78-102.
469. Українське письменство 1866–1873 років. Недрукована праця М. Драгоманова // Літературно-науковий вісник. – Львів, 1902. – Т. 20, кн. 10. – С. 1-15 ; кн. 11. – С. 57-82 ; кн. 12. – С. 121-143. – 3 російського переклав М. Павлик] / приміт. І. Франка: кн. 10. – С. 1, 6, 10, 14; кн. 11. – С. 57; кн. 12. – С. 142. – [Праця М. П. Драгоманова написана у кінці 1873 або в початку 1874 років під заг.: Очерк новейшей литературы малорусского наречия”. Перша її частина друкована у вересневій кн. “Вестника Европы” за 1874 р. з увагою “Окончание будет”. Другу частину набрано, але цензура вирізала її й друкувати було неможливо].
470. Українське письменство 1866–1873 років // Драгоманов М. П. Літературно-публіцистичні праці : у 2-х тт. / редкол. : О. І. Дей [та ін.]. – Київ : Наук. думка, 1970. – Т. 1. – С. 247-308.
471. Українське письменство 1866–1873 років // Історія української літературної критики та літературознавства : хрестоматія : у 3 кн. : навч. посіб. Кн. 2 / упоряд. П. М. Федченко. – Київ, 1998. – С. 47-59.
472. Українське письменство 1866-1873 років // Драгоманов М. П. Вибрані праці : у 3 т., 4 кн. Т. 2. Фольклористика. Літературознавство / М. П. Драгоманов. – Київ : Знання України, 2007. – С. 326-405.
473. Українські народні оповідання у французькій мові // Розвідки Михайла Драгоманова про українську народню словесність і письменство. – Львів : Накладом Наук. т-ва імені Т. Шевченка, 1900. – Т. 2. – С. 173-188.
474. Українські пісні про волю селян : письмо М. Драгоманова, опублікованное в журнале “Самоуправление” // Самоуправление. – 1887. – № 1.
475. Une Fable de La Fontaine et les Contes Orientaux // Mellusine. – Paris, 1885. – 5 dek.

-
476. Фатальная вдова : (уголовно-психологическая тема в украинской народной песне) // Киевская старина. – 1888. – Т. 23, кн. – 12. – С. 459-477. – [Подп: П. К.].
477. Фатальна вдова : (Карно-психологічна тема в українській народній пісні) // Розвідки Михайла Драгоманова про українську народню словесність і письменство. – Львів : Накладом Наук. т-ва імені Т. Шевченка, 1900 – Т. 2. – С. 182-196.
478. Фатальна вдова (карно-психологічна тема в українській народній пісні) // Драгоманов М. П. Вибрані праці : у 3 т., 4 кн. Т. 2. Фольклористика. Літературознавство / М. П. Драгоманов. – Київ : Знання України, 2007. – С. 133-150.
479. Фольклористичні студії : у 4 т. Т. 1: Історичні пісні малоруського народу / з поясненнями В. Антоновича та М. Драгоманова / М. Драгоманов ; упоряд., передм. С. Мишанич. – Донецьк : Норд-Прес, 2006. – 468 с. – (Пам'ятки української словесності).
480. Фольклористичні студії : у 4 т. Т. 2 : Українські народні перекази і оповідання / упоряд. М. Драгоманов, передм. С. Мишанич. – Донецьк : Норд-Прес, 2006. – 468 с. – (Пам'ятки української словесності).
481. Фольклористичні студії : у 4 т. Т. 3: Політичні пісні українського народу ; Нові українські пісні про громадські справи / М. Драгоманов ; упоряд., передм. С. Мишанич. – Донецьк : Норд-Прес, 2006. – 544 с. – (Пам'ятки української словесності).
482. Фольклористичні студії : у 4 т. Т. 4 / М. Драгоманов ; упоряд., передм. С. Мишанич. – Донецьк : Норд-Прес, 2008. – 588 с. – (Пам'ятки української словесності).
483. Франко І. Листування І. Франка і М. Драгоманова / І. Франко, М. Драгоманов. – Київ : Всеукр. АН, 1928. – 508 с.
484. Французький переклад “Катерини” // Листочки до вінка на могилу Шевченка в ХХІХ роковини его смерті. – Львів, 1890. – С. 14-20.

-
485. "Царство Божие внутри нас" Л. Толстого. – 2-е вид. – Київ : Вид-во "Ранок" [Друк П. Барського], 1907. – 16 с. – (Вид-во "Ранок", № 10).
486. Церковно-слов'янська історія кровосумішника Юди / М. Драгоманов // Розвідки Михайла Драгоманова про українську народну словесність і письменство – Т. IV / М. Драгоманов; зладив М. Павлик // Збірник філологічної секції Наукового товариства імені Шевченка. – Львів : Друкарня НТШ, 1907. – Т. X. – С. 120-123.
487. Швейцарська спілка / написав Мих. Драгоманов. – Львів : Накладом Укр. радик. партії, 1905. – 40 с. – (Вид. Укр. радик. партії ; Ч. 5).
488. Швейцарська спілка. – 4-е вид. – К. : Вид-во "Ранок", 1907. – [2]16 с. – (Вид-во "Ранок"; № 6).
489. Швейцарська спілка. – Київ, 1912. – 32 с. – (Т-во "Криниця". – № 41).
490. Швейцарська спілка. – Київ : Вид. кооп. изд-ва "Революционное знамя", 1917. – 32 с. – (Партія соціалістів-революціонерів, № 18).
491. Швейцарська спілка. – Київ : Видавниче тов-во "Криниця", [Друк. М. Заїздного] 1917. – 32 с. – (Вид-во "Криниця", № 41).
492. Швейцарська спілка // Голос України. – 1991. – 14 лип. (№ 136). – С. 12-13.
493. Шевченко как друг поляков // СПб. ведомости. – 1866. – № 127.
494. Шевченко как друг поляков // Історія української Конституції : навч. посіб / А. Г. Слюсаренко, М. В. Томенко. – Київ, 1993. – С. 293-295.
495. Шевченко Т. Г. Кобзар : [в 2-х ч.], ч. 1 / Т. Г. Шевченко. – Женева : Заход. М. Драгоманова, 1878. – XXI, 126 с.

-
496. Шевченко Т. Г. Марія: Поэма. С передним словом и замечаниями М. Драгоманова. Пер. с укр. – Женева: Типогр. “Громады”, 1885. – VIII, 47 с. – [Драгоманов М. Передне слово. – С. III-Vni; Уваги. – С. 29-47].
497. Шевченко Т. Г. Марія: Поэма. С передним словом и замечаниями М. Драгоманова // Драгоманов М. Политические сочинения / под ред. И. М. Гревса и Б. А. Кистяковского. – Москва, 1908. – Т. 2. – С. 757-758.
498. Шевченко, українофіли й соціалізм. – 2-ге вид. [з передмовою І. Франка]. – Львів: Наклад Укр.-руської видавничої спілки, 1906. – XI, 163 с. – [Драгоманов М. Передне слово. – С. III-XI].
499. Шевченко, українофіли і соціалізм / з передмовою і примітками А. Ніковського. – 3-є вид. – [Київ: Т-во “Криниця”; Друк. В. П. Бондаренко та П. Ф. Гніздовського, 1914.]. – X., 184 с.
500. Шевченко, українофіли й соціалізм / з передмовою і примітками А. Ніковського. – 4-е вид. – [Київ: Вид. Т-во “Криниця”; Друк. В. П. Бондаренко та П. Ф. Гніздовського.] – X., 1917. – 184 с.
501. Шевченко, українофіли і соціалізм // Вибрані твори: збірка політичних творів / з приміт. і за заг. ред. Павла Богацького. – Прага; Нью-Йорк: Накладом укр. поступових товариств в Америці, 1937. – Т. 1. – С. 162-192.
502. Шевченко, українофіли і соціалізм // Світова велич Шевченка: зб. матеріалів про творчість Т. Г. Шевченка: в 3 т. Т. 1: Т. Г. Шевченко у вітчизняному дожовтневому літературознавстві / вступ. стаття, упоряд. та приміт. М. П. Комишанченка. – Київ, 1964. – С. 136-138.
503. Шевченко, українофіли й соціалізм // Драгоманов М. П. Літературно-публіцистичні праці: у 2-х тт. / редкол.: О. І. Дей [та ін.]. – Київ: Наук. думка, 1970. – Т. 2. – С. 7-133.
504. Шевченко, українофіли і соціалізм // Драгоманов М. П. Вибране: “...мій задум зложити очерк історії цивілізації на Україні” / М. П. Драгоманов; упоряд. Р. С. Мішук. – Київ: Либідь, 1991. – С. 327-429.

-
505. Шевченко, українофіли і соціалізм // Історія філософії України : хрестоматія : навч. посіб. / упоряд. М. Ф. Тарасенко, М. Ю. Русін, А. К. Бичко [та ін.]. – Київ, 1993. – С. 375-378.
506. Шевченко, українофіли й соціалізм // Тисяча років української суспільно-політичної думки = One thousand years of ukrainian social and political thought : у 9 т. Т. 5, кн. 2 (кінець ХІХ-поч. ХХ ст.) /упорядкув. і прим. О. Сліпушко ; ред. тому Ю. Косенко ; редкол. : Т. Гунчак, О. Сліпушко, В. Литвинов та ін. – Київ, 2001. – С. 258-262.
507. Шевченко, українофіли й соціалізм : (уривки) // Україна : антологія пам'яток державотворення Х-ХХ ст. : Дорога до себе : у 10 т. Т. 6 : Змагання за українську ідею (від 60-х років до кінця ХІХ ст.) / упоряд., передм. та прим. О. Сліпушко ; редкол. І. М. Дзюба [та ін.]. – Київ, 2008. – С. 352-357
508. Шевченко, українофіли й соціалізм // Філософія як рефлексія духу : хрестоматія / Л. Рижак ; МОН України ; ЛНУ ім. І. Франка. – Львів, 2009. – С. 425-443.
509. Шевченковский день в Австрии и России // Вольное слово = La Parole Libre : еженедельное издание. – Женева, 1882. – № 32, 25 марта. – С. 5-7.
510. Шевченковский день в Австрии и России // Драгоманов М. Политические сочинения / под ред. И. М. Гревса и Б. А. Кистяковского. – Москва, 1908. – Т. 2. – С. 583-590.
511. Шелудивый Буняка в украинских народных сказаниях // Киевская старина. – 1887. – Т. 18, кн. 8. – С. 676-713. – [Без подп. – У покажчику змісту автор : П. Кузьмичевский. – Т. 19. – Кн. 10. – С. 233-276. – Подп. : П. Кузьмичевский].
512. Шістьсот років Швейцарської спілки (1291-1891). – Львів : Вид. ред. "Народа", 1892. – 33 с.
513. Шолудивий Буняка в українських народних оповіданнях. – Киев, 1887. – 81 с.

-
514. Шолудивий Буняка в українських народних оповіданнях // Розвідки Михайла Драгоманова про українську народню словесність і письменство. – Львів : Накладом Наук. т-ва імені Т. Шевченка, 1906. – Т. 2. – С. 95-166. – Поправка : Т. 3. – С. 359-362.
515. Ще на тему : "Хто винен?" // Зоря. – 1889. – № 4. – С. 65-68. Стаття про шляхи розвитку української літератури.
516. Ще раз "Бесіда" О. А. Мончаловського : [з додатком] // Народ. – 1894. – № 7-8, 1-15 квітня. – С. 99-107. Відгук : Франка І. Я. Етимологія і фонетика в южно-руській літературі / Іван Франко // Збір. тв. : у 50 т. Т. 29 / І. Франко. – Київ, 1981. – С. 166.

***Коментуючі книги та статті
про творчість
М. П. Драгоманова – філолога***

517. Арнаудовъ М. Михайлъ Драгоманов. Животъ, идеи, значение за българския фолклоръ / М. Арнаудовъ // Годишник на Софийския Университет. Ист.-филол. факультет. – София, 1933. – Кн. XXIX.
518. Бажинов І. Д. Невідома стаття М. Драгоманова про Франка / І. Д. Бажинов // Слово і Час. – 1991. – № 9. – С. 13-17.
519. Бех В. Мовний дискурс соціального розвитку : драгоманівська спадщина і сучасність / В. Бех // Відомий-невідомий Михайло Драгоманов: науковий збірник до 170-річчя від дня народження М. П. Драгоманова / редкол. : В. Андрущенко, ...В. Бех, О. Падалка, Г. Волинка [та ін.]; упоряд: В. Погребенник, С. В. Шевчук, Н. Д. Осьмак; М-во освіти, науки, молоді та спорту України ; Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова. – Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2011. – С. 209-217.
520. Волинський І. Взаємини Лесі Українки і Михайла Драгоманова / І. Волинський // Тернопіль. – 1991. – № 3. – С. 52-53.

-
521. Глизь І. Ідея самоврядування у творчості М. Драгоманова // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 6 : Історичні науки : зб. наук. праць. – Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2010. – Вип. 6 : Ювілейний вип. до 175-річчя Нац. пед. ун-ту імені М. П. Драгоманова. – С. 43-50.
522. Деркач В. В. Філологічна термінологія М. П. Драгоманова в системі української накової термінології кінця ХІХ-початку ХХ ст. : автореф. дис. ... канд. філол. наук. / В. В. Деркач ; Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні НАН України. – Київ, 1999. – 16 с.
523. Дмитренко М. Культурно-історична школа в українській фольклористиці: від романтизму до позитивізму / Микола Дмитренко // Матеріали до української етнології: щорічник : зб. наук. праць. – Київ : ІМФЕ НАН України, Асоціація етнологів, 2004. – Вип. 4 (7). – С. 202–221.
524. Дмитренко М. Михайло Драгоманов – дослідник фольклору / Микола Дмитренко // Слово і Час. – 2005. – № 6. – С. 12-24.
525. Дмитренко М. Міфологічна школа в українській фольклористиці / Микола Дмитренко // Дивослово. – 2005. – № 7. – С. 60-62.
526. Дмитренко М. Українська фольклористика другої половини ХІХ століття: школи, постаті, проблеми / М. Дмитренко. – Київ : Сталь, 2004. – 384 с.
527. Дмитренко М. Українська фольклористика: історія, теорія, практика / М. Дмитренко. – К. : Ред. часопису “Народознавство”, 2001. – 576 с.
528. Дмитренко М. К. Українська фольклористика другої половини ХІХ століття: методологічний дискурс : дис. ... д-ра філол. наук : 10.01.07 / М. К. Дмитренко. – Київ, 2006. – 373 с.
529. Драгоманов С. Вплив Михайла Драгоманова на Лесю Українку / Світозар Драгоманов // Наше життя. – Аугсбург, 1946. – № 13. – С. 2-3.

-
530. Дрига І. Драгоманівський паросток у новій болгарській літературі / І. Дрига // Молода нація: Альманах. – 1996. – № 2. – С. 118-131.
531. Дрофань Л. А. Михайло Драгоманов і Олена Пчілка / Л. А. Дрофань // Михайло Драгоманов і українське національне відродження: тези доп. і повідомень Респ. наук. конф. молодих вчених, присвяченої 150-річчю з дня народження Михайла Петровича Драгоманова, Київ, 22-23 травня 1991 р. / за ред. Р. П. Іванової, Л. С. Дем'янівської. – Київ: КДУ, 1991. – С. 99-101.
532. Дубина М. Шевченко в оцінці Михайла Драгоманова / М. Дубина // Науково-інформаційний вісник / Академія наук вищої освіти України. – 2013. – № 3(86), травень, червень. – С. 126-130.
533. Жадько В. Михайло Драгоманов – публіцист, редактор, видавець / В. Жадько // Відомий-невідомий Михайло Драгоманов: науковий збірник до 170-річчя від дня народження М. П. Драгоманова / редкол.: В. Андрущенко, ... Г. Волинка [та ін.]; упоряд: В. Погребенник, С. В. Шевчук, Н. Д. Осьмак; М-во освіти, науки, молоді та спорту України; Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. – Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2011. – С. 173-189.
534. Жуківський В. Отразяване на погребването на Михайло Драгоманов в българския печат / В. Жуківський // Драгоманівські студії: матеріали шостої та сьомої міжнародних наукових конференцій “Драгоманівські студії” / МЗС України, Посольство України в Болгарії, Фондація “Мати Україна”, Українська недільна школа. – Софія, 2013. – С. 184-195.
535. Завгородній Ю. Ю. Давньоіндійські твори в українських перекладах: 1870–1920-ті роки / Ю. Ю. Завгородній // Східний світ. – 2003. – № 4. – С. 54-62.
536. Заславский Д. Михаил Петрович Драгоманов: критико-биографический очерк / Давид Заславский. – Київ: Сорабкоп, 1924. – 170 с.

-
537. Заславський Д. Михайло Драгоманов: життя і літературно-дослідницька діяльність / Д. Заславський, І. Романченко. – Київ : Дніпро, 1964. – 200 с.
538. Захарова І. В. Перший український підручник із стародавнього сходознавства / І. В. Захарова, В. Г. Сарбей // Український історичний журнал. – 1991. – № 2. – С. 38-44.
539. Іван Франко: бібліографія творів: 1874–1964 / склав М. О. Мороз. – Київ : Наук. думка, 1987. – 521 с. – (Про М. П. Драгоманова див. С. 466 : “Драгоманов М. П.”).
540. Іванова О. В. Фольклористичні праці М. Ф. Сумцова в контексті української фольклористики другої половини ХІХ – поч. ХХ ст. : автореф. дис. ... канд. філол. наук / О. В. Іванова ; Київ. нац. ун-т імені Т. Шевченка. – Київ, 2002. – 22 с. [Синкретичний метод вивчення мови і побуту в працях О. Потебні, М. Драгоманова та ін.].
541. Коцева О. Пам’яті Лесі Українки присвячуємо : (Л. Українка у М. П. Драгоманова в Болгарії) // Драгоманівські студії : матеріали першої, другої та третьої наукових конференцій “Драгоманівські студії” / МЗС України, Посольство України в Болгарії, Т-во “Мати Україна”, Українська недільна школа. – Софія, 2008. – С. 84-87.
542. Кримський А. Руданський і Драгоманів (з приводу Іліади) / А. Кримський // Знадоби для життєпису Степана Руданського (1833–1873) / А. Кримський, М. Левченко. – Київ : Друкарня УАН, 1926. – С. 35-42.
543. Куца О. Михайло Драгоманов і розвиток української літератури у другій половині ХІХ століття / Ольга Куца. – Тернопіль : Посібники і підручники, 1995. – 224 с.
544. Куца О. П. Михайло Драгоманов і розвиток української літератури у другій половині ХІХ століття : дис. ... д-ра філол. наук : 10.01.01 / О. П. Куца. – Київ, 1995. – 354 с.

-
545. Куца О. П. Михайло Драгоманов і розвиток української літератури у другій половині XIX ст.: автореф. дис. ... докт. філол. наук / Куца О. П.; Український державний педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова; Львівський ун-т. – Київ, 1996. – 35 с.
546. Лагодзінський В. В. Оцінка Михайла Драгомановим античних римських авторів / Віталій Володимирович Лагодзінський // Гілея. Історичні науки. Філософські науки. Політичні науки: наук. вісник: зб. наук. праць / Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова, Українська Академія Наук; гол. ред. В. М. Вашкевич. – Київ: ВІР УАН, 2013. – Вип. 69 (2). – С. 194-199
547. Лесевич В. В. Собрание сочинений / В. В. Лесевич. – Москва: Книгоиздательство писателей, 1915. – Т. 1. – 647 с.; Т. 3. – 712 с.
548. Лобода Т. Правописна система М. П. Драгоманова та її значення для формування сучасного українського правопису / Т. Лобода // Українська мова вчора, сьогодні, завтра в Україні і світі: аспекти професійної комунікації в сучасній освіті: матеріали IV Всеукр. наук.-практ. конф. / Мін-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова; ред. кол.: С. В. Шевчук, Т. М. Лобода, С. В. Глущик, О. В. Дияк, В. І. Зуєва, О. О. Кабиш, І. В. Клименко, Л. В. Підкамінна. – Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2011. – С. 82-85.
549. Маймескул О. М. П. Драгоманов та його твори в бібліотеках Швейцарії / О. Маймескул // Драгоманівські студії: матеріали шостої та сьомої міжнар. наук. конф. “Драгоманівські студії” / МЗС України, Посольство України в Болгарії, Фундація “Мати Україна”, Українська недільна школа. – Софія, 2013. – С. 137-153.
550. Мацько Л. Михайло Драгоманов – громадський діяч, філолог-українознавець / Л. Мацько // Відомий-невідомий Михайло Драгоманов: наук. зб. до 170-річчя від дня народження М. П. Драгоманова / редкол.: В. П. Андрущенко, ... Г. І. Волинка [та ін.]; упоряд: В. Ф. Погребенник, С. В. Шевчук, Н. Д. Осьмак; Мін-во освіти, науки, молоді та спорту України; Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова. – Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2011. – С. 125-140.

-
551. Минкова Л. Леся Українка в листуванні родини Драгоманових (за матеріалами софійського архіву І. Шишманова) / Л. Минкова // Радянське літературознавство. – 1971. – № 2. – С. 61–64.
552. Михайло Петрович Драгоманов: бібліографічний покажчик творів і критичної літератури 1861–1990 рр. / упоряд. М. О. Мороз. – Львів, 1990. – 166 с. – (1272 назви.).
553. Мишанич С. Фольклористична спадщина видатного українського вченого / Степан Мишанич // Народна творчість та етнографія. – 1991. – № 4. – С. 3–12.
554. Мишанич С. В. Фольклористична спадщина М. П. Драгоманова у світлі актуальних завдань українського народознавства / С. В. Мишанич // Штрихи до наукового портрета Михайла Драгоманова: зб. наук. праць / відп. ред. Р. С. Міщук. – Київ: Наук. думка, 1991. – С. 118–157.
555. Наумовська О. Михайло Драгоманов – упорядник та дослідник народної прози / Олеся Наумовська // Вісник Львівського університету. Серія філологічна. – 2009. – Вип. 47. – С. 63–74.
556. Наумовська О. В. Фольклористична спадщина Михаїла Драгоманова: дис. ... канд. філол. наук. 10.01.07. / О. В. Наумовська; Київ. ун-т імені Тараса Шевченка. – Київ, 1999. – 210 с.
557. Недруковані листи М. Драгоманова до Лесі Українки / подав І. Ткаченко // Червоний шлях: громадсько-політ. і літ.-наук. місячник. – 1923. – № 4–5. – С. 187–200.
558. Огнєва О. Д. Східні стежки Лесі Українки / О. Д. Огнєва. – 2-е вид., перероб. і доповн. – Луцьк: Волинська обласна друкарня, 2008. – 240 с.
559. Огоновський О. Михайло Драгоманов / Омелян Огоновський // Історія літератури руської / О. Огоновський. – Львів: НТШ, 1894. – Ч. IV. Етнографія. – С. 230–341.

-
560. Плющ М. Аксіологічні параметри мовної особистості Михайла Драгоманова / М. Плющ // Відомий-невідомий Михайло Драгоманов: науковий збірник до 170-річчя від дня народження М. П. Драгоманова / редкол.: В. Андрущенко, ... Г. Волинка [та ін.]; упоряд.: В. Погребенник, С. В. Шевчук, Н. Д. Осьмак; М-во освіти, науки, молоді та спорту України; Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова. – Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2011. – С. 141-153.
561. Побірченко Н. С. Офіційні змагання громадивців за українську мову, школу, літературу, підручники (друга половина ХІХ – поч. ХХ ст.) / Н. С. Побірченко // Педагогіка і психологія. – 1999. – № 4. – С. 117-126.
562. Погребенник В. Михайло Драгоманов як літературознавець: українське й інші письменства у рецепції вченого / В. Погребенник // Відомий-невідомий Михайло Драгоманов: наук. зб. до 170-річчя від дня народження М. П. Драгоманова / редкол.: В. Андрущенко, ... Г. Волинка [та ін.]; упоряд.: В. Погребенник, С. В. Шевчук, Н. Д. Осьмак; М-во освіти, науки, молоді та спорту України; Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова. – Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2011. – С. 86-113.
563. Погребенник В. Ф. Михайло Драгоманов і Леся Українка: результативність ідейно-творчого спілкування / В. Ф. Погребенник // Перші Міжнародні драгоманівські читання: матеріали, 30 вересня – 2 жовтня 2003 р. / укл. Г. І. Волинка, В. П. Сергієнко, Л. Л. Макаренко; ред. В. П. Андрущенко. – Київ: Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2003. – Вип. 1. – С. 180-185.
564. Прісовський Є. Літературно-критична й публіцистична діяльність М. Драгоманова / Є. Прісовський // Українська мова і література в школі. – 1991. – № 9. – С. 77-82.
565. Романченко І. С. Михайло Драгоманов і Леся Українка в їх листуванні / І. С. Романченко // Наукові записки / Львівський пед. ін-т. – Львів, 1948. – Т. II. – С. 172-189.

-
566. Сумцов Н. Ф. Исследования М. П. Драгоманова по фольклору в болгарском "Сборнике за народни умотворения" / Н. Ф. Сумцов // Записки Императорского Харьковского университета. – 1898. – Кн. IV. – С. 1-11.
567. Федченко П. М. Михайло Драгоманов: життя і творчість / П. М. Федченко. – Київ : Дніпро, 1991. – 362 с.
568. Франко І. Болгарські праці М. Драгоманова / І. Франко // Народ. – Львів, 1891. – № 15-16. – С. 225-228; № 19. – С. 258-262; 1892. – № 11-12. – С. 155-157.
569. Франко І. Болгарські праці М. Драгоманова // Франко І. Зібрання творів, у 50-ти тт. – Київ, 1986. – Т. 46, кн. 2: Історичні праці (1891-1897). – С. 24-42.
570. Чернихівський Г. І. Взаємини Лесі Українки та Михайла Драгоманова / Г. І. Чернихівський // Леся Українка. Особистість. Творчість. Доля : зб. – Луцьк, 1991. – С. 47-49.
571. Шумада Н. С. Українсько-болгарські фольклористичні зв'язки (період болгарського відродження) / Н. С. Шумада. – Київ : Вид-во АН УРСР, 1963. – 164 с.
572. Якімова А. Еволюція ідей від програми Венеліна до програми Шишманова на терені досліджень болгарського фольклору / А. Якімова // Драгоманівські студії : матеріали першої, другої та третьої наук. конф. «Драгоманівські студії» / МЗС України, Посольство України в Болгарії, Т-во "Мати Україна", Українська недільна школа. – Софія, 2008. – С. 32-35.
573. Якімова А. Іван Шишманов і його рецепція українського фольклору / А. Якімова // Драгоманівські студії : матеріали шостої та сьомої міжнародних наук. конф. "Драгоманівські студії" / МЗС України, Посольство України в Болгарії, Фондація "Мати Україна", Українська недільна школа. – Софія, 2013. – С. 181-184.

-
574. Якімова А. Родина Драгоманових у книзі “Михайло Драгоманов : Автожиттєпис” / А. Якімова // Драгоманівські студії : матеріали четвертої та п’ятої наук. конф. “Драгоманівські студії” / МЗС України, Посольство України в Болгарії, Т-во “Мати Україна”, Українська недільна школа. – Софія, 2011. – С. 53-55.
575. Якімова А. Тарас Григорович Шевченко у науковому та культурному світі Болгарії : (М. П. Драгоманов і Т. Г. Шевченко) / А. Якімова // Драгоманівські студії : матеріали першої, другої та третьої наук. конф. “Драгоманівські студії” / МЗС України, Посольство України в Болгарії, Т-во “Мати Україна”, Українська недільна школа. – Софія, 2008. – С. 91-103.

Іменний покажчик

Абрамович Д. І. 107

Автохтон К. 81

Алчевська Х. Д. 366

Андріяшев О. 10

Андрущенко В. П. 140, 203, 255, 256, 389, 518, 532, 549, 559, 561, 562

Антонович В. 132-135, 478

Антоновичі (родина) 11

Арабажин К. 399

Арnaudов М. 516

Атанасов П. К. 26

Бажинов І. Д. 517

Бакунин М. А. 19, 252, 253

Барвінський В. 179, 183

Барвінський О. 35, 102, 124, 315, 400, 402, 407, 408

Барвінські (родина) 188

Барський П. 117, 369

Белей І. 213

Беренштам В. Л. 11

Бех В. 140, 203, 255, 256, 516

Біланюк О. 189

Білецький О. І. 265

Белинский В. Г. 327, 361

Бичко А. К. 504

Богацький П. 259, 500

Бодянський О. 397, 458

Болотова Г. 90

Борисюк Т. 372

Будинград Л. Д. 157

Бутич І. 90

Бучинський М. 32, 318

Вакарчук І. 199

Варварцев М. 180

Вашкевич В. М. 545

Венелін 571

Вересай О. 234

Верн М. 311, 312

Вовк Ф. К. 65, 363

Возняк М. 104, 106, 188, 248

Волинка Г. І. 140, 203, 255, 256, 518, 532, 549, 559, 561, 562

Волинський І. 519

Гайдай М. М. 134, 236

Герцен О. І. (Герцен А. И.) 19, 49, 324, 362, 366

Гете 61, 62, 63, 350

Гильфердинг 64, 338, 364

Глизь І. 520

Гоголь Н. В. 101, 327, 361

Головацкий Я. 396

Гольберг М. Я. 414

Гордієнченко М. 143

Грабова Н. 90

Гревс И. М. 48, 62, 151, 202, 332, 339, 349, 350, 353, 496, 509

Грінченко Б. (Гринченко Б.; псевд. : Чайченко В.) 30, 274, 275, 403, 404, 443-445, 453, 454

Гриценко І. С. 2, 6, 254

Грушевська К. 104

Грушевський М. 188

Гуменюк Г. І. 110, 373

Гунчак Т. 211, 505

Гусєв В. Є. 134, 236

Дей О. І. 1, 4, 5, 23, 32, 38, 44, 50,
59, 63, 64, 70, 73, 88, 144, 194, 197,
206, 218, 251, 260, 262-264, 275,
316, 321, 340, 364, 416, 437, 439,
445, 452, 454, 456, 469, 502,
Деркач В. В. 521
Дзюба І. М. 212, 506
Дмитренко М. К. 522-527
Довбищенко Я. 308
Дорошенко Д. 382, 386
Достоевський Ф. М. 330
Драгоманов М. П. (П.
Кузьмичевський) 1-515, (516- 574)
Драгоманов С. 528
Драгоманова Л. 354
Дрига І. 529
Дрималик С. Л. 351
Дрофань Л. А. 530
Дубина М. 531

Едіп 47, 60, 89, 423, 424, 434

Жадько В. 532
Житецький П. 455
Житецькі (родина) 11
Жуєвич Й. 414
Жуківський В. 533

Завгородній Ю. Ю. 534
Залесский Б. 325, 326
Засенко О. Є. 5, 321
Заславський Д. 535, 536
Захарова І. В. 537
Зевс 293

Іванова О. В. 539
Івнченко Р. 91
Ісаєвич Я. 199

Кабашніков К. П. 134, 236
Кавелин К. Д. 49, 324, 362
Качкан А. 166
Квітка Г. 274, 275

Кесарійський П. 25, 47, 301, 302
Кістяківський О. Ф. 11, 48, 62, 151,
202, 332, 339, 349, 350
Клапчука С. М. 284
Кобринська Н. 319
Кобринський В. 395
Комишанченко М. П. 501
Кониський О. 188, 248
Коновченко 377
Константин Великий 429, 430, 431
Копержинський К. 185
Корж А. П. 110
Коржупова А. П. 373
Короля В. 109
Короткий В. А. 2, 6, 254
Косенко Ю. 211, 505
Костомаров М. І. 87, 249-251, 273,
332
Коцева О. 540
Коцюбинський М. 22
Кремень В. Г. 285, 286, 342, 343
Кримський А. Ю. 79, 541
Крип'якевич І. 384
Крушельницький А. 395
Куца О. П. 542, 543, 544

Лавров П. 32, 178, 187
Лагодзінський В. В. 545
Лебединцев Т. Г. 11
Лесевич В. В. 546
Лисенко В. В. 218
Лисенко М. В. 10, 11
Лисенко О. Я. 5, 218, 321
Литвинов В. 211, 505
Лобода Т. 547
Лоначевський-Петруняк О. І. 11
Лукич В. 138, 152
Луцький Ю. 7
Любар О. О. 285, 286, 342, 343
Ляфонтен (La Fontaine) 17, 18, 474

Маймескул О. М. 548
Макаренко Л. Л. 562

Максимович М. О. (Максимович М. А.) 224, 225, 411
Мартинівич П. 123
Мацько Л. І. 255, 256, 549
Миллер О. Ф. 101, 148, 149
Минкова Л. 550
Мишанич С. В. 478, 479, 480, 481, 552, 553
Мішук Р. С. 135, 230, 283, 503
Мончаловський О. А. 335, 515
Мороз М. О. 538, 551

Навроцький В. 32, 106
Наумовська О. В. 554, 555
Нечуй-Левицький І. (Левицький Іван) 22, 398, 262, 405
Ніковський А. 498
Новакович С. 47, 301

Огарев П. 19
Огнєва О. Д. 557
Огоновський О. 32, 52, 93, 94, 142, 186, 271, 273, 558
Осмоловський В. Ф. 330
Остафійчук В. Ф. 284
Островський А. 128
Осьмак Н. Д. 518, 532, 549, 559, 561

Павлик М. 9, 25, 39, 40, 60, 89, 90, 92, 122, 130, 139, 141, 142, 163, 165, 166, 223, 257, 293-296, 301, 302, 318, 319, 368, 392, 434, 436, 468, 485
Падалка О. С. 140, 203, 518
Пандора 293
Панченко В. О. 91
Паєвиг А. 414
Пипін А. Н. 37, 56, 304-306
Плющ М. 559
Побірченко Н. С. 560
Погребенник В. Ф. 140, 203, 255, 256, 518, 532, 549, 559, 561, 562
Погребенник Ф. П. 110, 373

Попович Ол. 378
Попович Ом. 379
Потебня О. 539
Прометей 293
Прісовський Є. 563
Прыжов И. Г. 229-231
Прийма Ф. Я. 170
Пушкин А. С. 417
Пчілка Олена (Пчилка О., Драгоманова Ольга, Косач О., Драгоманова-Косач О. П.) 416, 530

Разин С. 242
Рижак Л. 507
Розмаран Р. 213
Романченко І. С. 26, 218, 564
Рудченко І. Я. 36, 266, 406
Рудько М. П. 178, 187
Русін М. Ю. 504

Сарбей В. Г. 537
Св. Григорій 47
Сергієнко В. П. 562
Сердешний І. 263
Скребицький О. 185
Скрипка Т. 189
Сліпушко О. 211, 212, 505, 506
Слюсаренко А. Г. 493
Сольчаник Р. 214-216
Спілка А. 94
Старицький М. 11, 258
Стасов В. 277, 278
Степняк-Кравчинський С. 170, 171, 334
Суворін О. С. 107
Сумцов Н. Ф. 539, 565

Тарасенко М. Ф. 504
Тихий П. 375
Ткаченко І. 184, 556
Тодорович С. П. 414
Толстой Л. Н. 163, 484
Томенко М. В. 2, 6, 254, 493

Тригубов Є. К. 11
Тургенев И. С. 49-51, 128, 168, 169,
307, 324, 362, 414

Уварова А. С. 269
Уманець М. 94
Ундольский В. М. 396

Федченко П. М. 195, 208, 341, 317,
322, 440, 470, 566
Федькович О. 57, 126, 314, 345
Федькович Ю. 110, 373
Франко І. 24, 32, 54, 77, 104, 108,
119, 169, 173-177, 198, 199, 313, 316,
317, 357, 374, 397, 414, 419, 458,
468, 482, 497, 515, 517, 538, 567,
568

Хмельницький Б. 15, 16, 20, 21, 155,
308
Хорунжий Ю. 127, 153, 272, 337,
348

Цеглинський Г. 351
Целевич Ю. 125, 401
Чернихівський Г. І. 179, 183, 569
Чорнопиский М. 289
Чубинський П. 87

Шаховський С. М. 193
Шашкевич 57
Шевченко Т. Г. 42, 43, 44, 48, 55,
65, 71, 72, 73, 83, 94, 102, 105, 108,

111, 112, 129, 170, 196, 197, 222,
276, 303, 310, 315, 323, 325, 326,
346, 350, 356, 365, 375, 418, 420,
432, 436, 450, 451, 452, 463, 483,
492, 493, 494, 495, 496, 497, 498,
499, 501, 502, 503, 506, 507, 574
Шевчук С. В. 518, 532, 547, 549,
559, 561

Шекспир 61, 62, 63, 350
Шишманов І. 571, 572
Шолом Ф. Я. 265
Шумада Н. С. 134, 236, 570

Энхенбаум Б. М. 128

Юда 485
Юзвенко В. А. 134, 236
Юшук І. П. 91

Яворський Ю. 32, 130, 141, 182
Ягве 293
Якимович Б. 199
Якімова А. 571-574
Яременко В. В. 166
Ящук В. 171, 334
Ящук П. Й. 165

Gruber J.G. 161

Sichler L. 88, 90, 162

ЗМІСТ

МИХАЙЛО ДРАГОМАНОВ ЯК ЛІТЕРАТУРОЗНАВЕЦЬ (В. Ф. Погребенник)	5
Твори	
Михайла Петровича ДРАГОМАНОВА	11
Коментуючі книги та статті	
про творчість М. П. Драгоманова – філолога	67
Іменний покажчик	76

Інформаційне видання

Драгоманов-філолог

**Каталог виставки до 185-річчя
від дня народження
Михайла Петровича Драгоманова**

Науковий редактор – Ю. І. Левченко, канд. істор. наук.

Упорядники – Н. І. Тарасова;
О. Л. Хархун.

Бібліографічний редактор – Г. І. Шаленко.

Технічний редактор – Т. С. Меркулова.

Верстка – Т. М. Ветраченко.

Підписано до друку 13 травня 2016 р.

Формат 60x84/16 Папір офсетний. Гарнітура Таймс. Друк офсетний.

Умовн. друк. аркушів 5,06. Облік видав арк. 3,33.

Наклад 100 прим.

Віддруковано з оригіналів

Видавництво Національного педагогічного університету
імені М. П. Драгоманова. 01030, м. Київ, вул. Пирогова, 9.
Свідцтво про реєстрацію № 1101 від 29.10.2002
(044) 239-30-26